

DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚII POLITICE 1

**- note de curs -
- pentru uzul studenților -**

Târgu Jiu, 2017

Cuprins

INTRODUCERE	5
UNITATEA 1 STATUL, POLITICA ȘI MORALA. DREPTUL CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚIA PUBLICĂ.	7
U1.1. Scopul și obiectivele unității de învățare	7
U1. 2. Statul	8
U1. 3. Dreptul	9
U1. 4. Politica	10
U1. 5. Morala	10
U1. 6. Dreptul constituțional	10
U1. 7. Instituția politică-Instituția publică	11
U1. 8. Test de autoevaluare	12
U1. 9. Rezumat	12
<i>Bibliografie minimală</i>	12
UNITATEA 2 RAPORTURILE ȘI NORMELE JURIDICE DE DREPT CONSTITUȚIONAL. IZVOARELE DREPTULUI CONSTITUȚIONAL	13
U2.1. Scopul și obiectivele unității de învățare	13
U2. 2. Raporturile juridice de drept constituțional	14
U2. 3. Obiectul de reglementare al dreptului constituțional	15
U2. 4. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional	15
U2. 5. Normele de drept constituțional	17
U2. 6. Structura normei de drept constituțional	17
U2. 7. Izvoarele formale ale dreptului constituțional	18
U2. 8. Locul dreptului constituțional în sistemul de drept	20
U2. 9. Test de autoevaluare	20
U2. 10. Rezumat	21
<i>Bibliografie minimală</i>	21
UNITATEA 3 NOȚIUNEA DE CONSTITUȚIE. REGIMUL JURIDIC AL CONSTITUȚIEI	22
U3. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare	22
U3. 2. Noțiunea de Constituție	23
U3. 3. Trăsăturile Constituției	23
U3. 4. Definiția Constituției	25
U3. 5. Regimul Juridic al Constituției	25
U3. 5. 1. Apariția Constituției	25
U3. 5.2 Adoptarea Constituției	27
U3. 5. 3.Modificarea Constituției	29
U3. 5.4 Suspendarea efectelor juridice ale Constituției și abrogarea acesteia	31
3. 6 Rest de autoevaluare	32
U3.7. Rezumat	32
<i>Bibliografie minimală</i>	32
UNITATEA 4 CONȚINUTUL NORMATIV AL CONSTITUȚIEI. SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI	33
U4. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare	33
U4. 2. Conținutul normativ al Constituției	34
U4. 3. Supremația Constituției	35
U4. 3. 1. Fundamentarea științifică a supremației Constituției	36
U4. 3. 2. Consecințele juridice ale supremației Constituției	37
U4. 3. 3. Garanțiile juridice ale supremației Constituției	37
U4. 4. Test de autoevaluare	37
U4. 5. Rezumat	38
<i>Bibliografie minimală</i>	38
UNITATEA 5 CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGILOR. TEORIA GENERALĂ	39
U5. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare	39

U5. 2. Noțiunea și definirea controlului constituționalității legilor	40
U5. 3. Acte supuse controlului de constituționalitate	40
U5. 4. Acte care nu sunt supuse controlului de constituționalitate	40
U5. 5. Cauzele apariției controlului de constituționalitate	41
U5. 6. Clasificarea controlului constituționalității legilor	41
U5.7. Controlul constituționalității legilor în România	43
U5. 8. Constituționalizarea dreptului, consecință a controlului constituționalității legilor	46
U5. 9. Test de autoevaluare	47
U5. 10. Rezumat	47
<i>Bibliografie minimală</i>	48
UNITATEA 6 DEZVOLTAREA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI	49
U6. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare	49
U6. 2. Premise istorice	50
U6. 3. Dezvoltarea constituțională a României până în 1944	50
U6. 4. Dezvoltarea constituțională a României în perioada 1944 până la adoptarea Constituției din 1948.	51
U6. 5. Dezvoltarea constituțională a României din anul 1948 până la 22 decembrie 1989	51
U6. 6. Regimul consituțional din România stabilit după 22 decembrie 1989	51
U6. 7. Test de autoevaluare	52
U6. 8. Rezumat	52
<i>Bibliografie minimală</i>	52
UNITATEA 7 CETĂȚENIA ROMÂNĂ	53
U7. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare	53
U7. 2. Istoricul	54
U7. 3. Noțiunea de cetățenie	54
U7. 4. Natura juridică a cetățeniei	55
U7. 5. Reglementarea juridică a cetățeniei române	57
U7. 5. 1. Sediul materiei	57
U7. 5. 2. Principiile cetățeniei române	57
U7. 5. 3. Dobândirea cetățeniei române	59
U7. 5. 4. Procedura acordării cetățeniei române	63
U7. 5. 5. Dovada cetățeniei române	67
U7. 5. 6. Pierderea cetățeniei române.	67
U7. 6. Test de autoevaluare	70
U7. 7. Rezumat	71
<i>Bibliografie minimală</i>	72
UNITATEA 8 DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI	73
U8. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare	73
U8. 2. Noțiunea de drepturi și îndatoriri fundamentale	74
U8. 3. Trăsăturile drepturilor fundamentale	75
U8. 4. Trăsăturile îndatoririlor fundamentale	75
U8. 5. Principiile constituționale ale drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale	75
U8. 6. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale	78
U8. 7. Inviolabilitățile	78
U8. 8. Drepturile și libertățile economice, sociale și culturale	83
U8. 9. Drepturile și libertățile social-politice	83
U8.10. Drepturile garanții	91
U8.11. Îndatoririle fundamentale	95
U8.12. Test de autoevaluare	96
U8.13. Rezumat	97
<i>Bibliografie minimală</i>	99
	99
	100

Scopul cursului:

Dreptul constituțional I este o disciplină fundamentală obligatorie în planurile de învățământ la programul de studii universitare de licență Drept.

Materialul de studiu se adresează cu precădere studenților de la programul de studii universitare de licență Drept, forma de învățământ la distanță (ID), de la Facultatea de Relații Internaționale, Drept și Științe Administrative din cadrul Universității „Constantin Brâncuși” Târgu Jiu, dar poate fi deosebit de util atât studenților de la alte programe de studii universitare de licență, cât și publicului interesat de problematica fenomenului constituțional.

Modul în care a fost gândit și pus în practică face din acest volum un suport metodologic pentru disciplina Drept Constituțional I, dar și un instrument de lucru necesar atât în înțelegerea și însușirea acestei discipline prin prezentarea concisă a noțiunilor, dar și pentru consolidarea acestora prin testele de autocontrol propuse.

Lucrarea are un scop didactic și a fost structurată în 8 unități de studiu care cuprind obiectivele învățării, sinteze de noțiuni teoretice, rezumate și teste de autoevaluare.

O unitate de învățare se constituie ca o succesiune de sarcini de învățare, în care un rol important revine autoevaluării dorindu-se, astfel, dezvoltarea capacității de studiu individual și oferirea posibilității studentului ID de a dobândi cunoștințe și competențe de aceeași calitate și în aceeași cantitate cu cele ale studenților de la forma de învățământ zi.

Parcurgerea prezentului material va oferi posibilitatea dobândirii de capacități privind explicarea și interpretarea Constituției, controlul asupra constituționalității legilor, raporturile și normele juridice de drept constituțional, precum și drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români.

Testele de autoevaluare care sunt incluse pe parcursul fiecărei unități de studiu au rolul de a testa atingerea obiectivelor propuse.

De asemenea, fiecare unitate de învățare conține la final și o temă de referat cu privire la care studenții au obligația de a se documenta și care va fi pusă în discuție în cadrul întâlnirilor față în față dintre studenți și tutore.

Obiectivele cursului:

*Cursul **Drept constituțional I** are ca obiectiv principal înțelegerea și aprofundarea aspectelor teoretice și practice ale dreptului constituțional.*

În acest sens, la sfârșitul acestui curs, veți fi capabili să:

- *să înțelegeți norma juridică și raportul juridic de drept constituțional;*
- *să înțelegeți teoria constituției;*
- *să cunoașteți și să analizați textul Constituției;*
- *să cunoașteți și să înțelegeți control constituționalității legilor;*
- *să cunoașteți și să înțelegeți noțiunea de cetățenie, natura juridică a cetățeniei, modalitățile de dobândire a cetățeniei, procedura de dobândire a cetățeniei române la cerere, aspecte privind retragerea și renunțarea la cetățenia română;*
- *să cunoașteți și să înțelegeți drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale;*
- *să rezolvați probleme practice ale domeniului de studiu;*
- *să vă formați un vocabular specific dreptului constituțional.*

Timpul alocat:

Durata medie de studiu individual a conținutului cursului - 28 ore (SI)

Activități tutoriale – 4 ore (AT)

Evaluarea:

Nota la examenul programat în sesiunea de examene se va stabili astfel:

70% răspunsurile la examen

30% teste pe parcursul semestrului

UNITATEA 1

STATUL, POLITICA ȘI MORALA.

DREPTUL CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚIA PUBLICĂ.

Durata medie de studiu individual - 2 ore

Cuprins:

UNITATEA 1 STATUL, POLITICA ȘI MORALA. DREPTUL CONSTITUȚIONAL ȘI INSTITUȚIA PUBLICĂ

- U1. 1. Scopul și obiectivele unității
- U1. 2. Statul
- U1. 3. Dreptul
- U1. 4. Politica
- U1. 5. Morala
- U1. 6. Dreptul constituțional
- U1. 7. Instituția politică- Instituția publică
- U1. 8. Test de autoevaluare
- U1.9. Rezumat

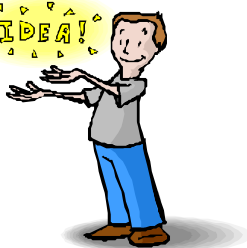
Bibliografie minimală

U1. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a prezenta principalele noțiuni privind statul, dreptul, politica, morala, instituția publică în scopul cunoașterii principalelor noțiuni cu care operează dreptul constituțional

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- **să definiți statul, dreptul, politica, morala, instituția publică;**
- **să definiți dreptul constituțional și să precizați ramura de drept din care face parte.**

U1. 2. Statul - este cea mai importantă instituție (politică) a unei societăți.

✓ două accepțiuni:

a) largă, ca suma a trei elemente:

- teritoriu,
- populație,
- suveranitate;

În această accepție statul este sinonim cu țara, incluzând oamenii, resursele, teritoriul, frontierele, autoritățile etc.

b) restrânsă, ca formă organizată (instituționalizată) a puterii politice (a poporului).

- accepțiune strict juridică.

✓ Astfel, în sens juridic, statul este un ansamblu de organe de stat (autorități), cuprinzând Parlamentul, Guvernul și alte autorități executive, organele judecătorești, armata, poliția etc. În cadrul acestor autorități lucrează demnitari, funcționari publici și agenți publici.

✓ Deși, paradoxal, statul „ca unitate nu poate fi văzut, nici auzit, nici pipăit” (Hans Kelsen), este un concept și o realitate care, se spune adeseori, exprimă ordinea din natură, o copiază, o reproduce.

✓ Hans Kelsen a caracterizat statul astfel:

- a) ordine de conduită a oamenilor, ordine juridică de constrângere,
- b) putere de comandă,
- c) voință, distinctă de voința indivizilor, fiind mai mult decât suma voinței individuale, ea situându-se deasupra lor.

✓ Este produsul istoriei societății umane, existând state feudale, capitaliste, socialiste.

✓ Structurile și funcțiile statului au evoluat, dar esența sa a rămas aceeași – o putere de comandă sau un instrument de organizare a societății.

✓ **Funcții:** legislativă, executivă, jurisdicțională, interne, externe, economice, culturale etc.

✓ O problemă teoretică de mare importanță este legitimitatea statului – statul este rezultatul convenției sociale (un rău necesar).

✓ Statul este o persoană juridică în raporturile juridice în care participă nemijlocit, în nume propriu, ca subiect de drepturi și obligații.

U1. 3. Dreptul - este strâns legat de stat.

- ✓ Statul și dreptul au apărut deodată și din aceleași cauze.
- ✓ Statul creează dreptul, iar dreptul delimitează configurația și limitează acțiunile statului.
- ✓ Statul asigură eficiența dreptului.
- ✓ Dreptul are două **acceptiuni**:
 - obiectivă și
 - subiectivă.
 - Dreptul **obiectiv** – totalitatea sistematizată a normelor juridice (*jus*).
 - Dreptul **obiectiv pozitiv** – totalitatea normelor juridice în vigoare.
 - Dreptul **subiectiv** este puterea unei persoane în temeiul căreia aceasta poate avea o conduită și poate cere celorlalți să i-o respecte.
- ✓ **Dreptul obiectiv** se împarte în ramuri de drept, care se pot grupa în **două categorii**:
 - **drept public** reprezintă un ansamblu sistematizat de norme juridice care privesc relații sociale cu statul și colectivitățile publice, în calitatea lor de persoane juridice de drept public. În dreptul public prevalează voința statului și interesul general (dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul penal, dreptul internațional public etc.);
 - **drept privat** (dreptul civil, dreptul familiei, dreptul muncii etc.) reprezintă un ansamblu de norme juridice aplicabile persoanelor fizice și celor juridice și raporturilor juridice dintre ele. Între aceste persoane juridice se poate enumera și statul, dar nu în calitatea sa de reprezentant al interesului general și purtător al autorității statale.
- ✓ **Distincția** dintre ele nu trebuie absolutizată. Există chiar **ramuri de graniță** cum este dreptul mediului.
- ✓ În sensul cel mai larg, **legea** este sinonimă cu **dreptul**.
- ✓ În sens restrâns, **legea** este unul din izvoarele dreptului, care la rândul său este un ansamblu sistematizat de norme juridice (legi și alte acte normative).
- ✓ Se observă o tendință de **constituționalizare** a dreptului, ca urmare a supremației constituției.

U1. 4. Politica - este multifuncțională

- ✓ **Terminologic**, politica este o formă de activitate socială ce include ansamblul problemelor care interesează statul și maniera de a-l conduce.
- ✓ **Sfera politicii** presupune participarea la treburile statului, determinarea formelor, funcțiilor și conținutului activității sale.
- ✓ **Conținutul politicii** este determinat de starea socială a unui stat.

U1. 5. Morala

- ✓ este o **formă a conștiinței sociale**, care cuprinde reguli de comportament ale indivizilor.
- ✓ se cristalizează **în societatea** umană și trebuie să stea la baza **statului și dreptului**.
- ✓ Regulile morale sunt mai aproape de dreptul natural, iar acolo unde ele există totul este clar, coordonat, hotărât dinainte spre deosebire de lumea politică (**Alexis de Tocqueville**).
- ✓ În Constituție există numeroase trimiteri la regulile de morală.

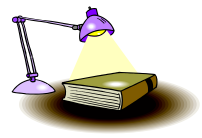

U1. 6. Dreptul constituțional

- ✓ **ramura** cea mai importantă a dreptului, pentru că reglementează cele mai importante valori ale unei societăți.
- ✓ **a apărut** mai târziu (în sec. XVIII) decât celelalte ramuri de drept, în Italia, la Ferrara (1797). La Paris prima catedră de drept constituțional a apărut în 1834, iar în România în 1837 sub forma unui studiu al legislației diferitelor popoare, la Academia Mihăileană.
- ✓ **Consacrarea** sa se face prin două cursuri, unul al lui Constantin Dissescu în 1915, la București și altul al lui Constantin Stere în 1903, la Iași.
- ✓ **Evoluția** dreptului constituțional a continuat prin mai multe cursuri ale autorilor de marcă precum Paul Negulescu, George Alexianu, Tudor Drăganu, Ion Deleanu, Ioan Muraru, Genoveva Vrabie, Elena Simina Tănăsescu ș.a.
- ✓ Dreptul constituțional este definit ca acea ramură de drept care reglementează:
 - forma statului;
 - organizarea, funcționarea și raporturile juridice dintre puterile politice;
 - limitele puterilor publice, organizarea politică a statului etc.
- ✓ În unele definiții apar o serie de elemente de nuanță cum ar fi:

- respectarea drepturilor și a libertăților cetățenești;
- reglementarea relațiilor sociale ce apar în procesul organizării și exercitării puterii, ori al organizării puterii care ar cuprinde exercitarea puterii, sau în exercitarea puterii.

✓ **Dreptul constituțional** poate fi definit ca acea ramură de drept care cuprinde norme juridice ce reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat.

U1. 7. Instituția politică – instituția publică

- ✓ **noțiunea de instituție de drept** are multe accepțiuni și sensuri:
- ✓ Într-un *sens restrâns* (care este și cel juridic), prin instituție de drept se înțelege un grup de norme juridice reunite datorită obiectului comun de reglementare.
- ✓ Instituția de drept, în acest sens, este o parte a unei ramuri de drept.
- ✓ Instituțiile politice, care reprezintă o parte a instituțiilor de drept.
- ✓ Instituția politică este o instituție de drept care se referă la putere.
- ✓ Într-un *sens larg*, instituțiile politice cuprind sensul restrâns al acestora, viața și aplicarea normelor juridice, care le constituie, precum și formele organizatorice, care le realizează.
- ✓ **Exemplu** instituții politice: Președintele României, Guvern, Parlament, primul-ministru etc.
- ✓ Există astfel o strânsă **legătură** între dreptul constituțional și instituțiile politice, dar și o serie de deosebiri, care ar putea să pună sub semnul întrebării asocierea lor.
- ✓ Totalitatea instituțiilor politice și conținutul politic, care se adaugă lor, apropie sensibil semnificația acestora de **regimul politic**.

Instituția publică

- ✓ Instituțiile publice au un rol important în cadrul statului, deoarece prin intermediul acestora statul își îndeplinește funcțiile și rolul.
- ✓ **Instituția publică** – ansamblul structurilor organizate, create în societate pentru gestionarea afacerilor publice.
- ✓ **Funcțiile instituției publice:**
 - a) Pregătirea și adoptarea de acte normative
 - b) Punerea în executare a legilor
 - c) Supravegherea punerii în executare a hotărârilor luate la nivel politic

- ✓ **Obiectivul principal al instituțiilor publice** - servirea interesului public
- ✓ **Sfera de cuprindere** – în toate domeniile vieții economice și sociale
- ✓ Caracteristica cea mai importantă a economiilor secolului XX și XXI este expansiunea sectorului public.
- ✓ Legea privind finanțele publice nr.500/2002 – instituțiile publice reprezintă denumirea generică ce include Parlamentul, Administrația prezidențială, ministerele, celelalte organe de specialitate ale administrației publice, alte autorități publice, instituții publice autonome, precum și instituțiile din subordinea acestora, indiferent de modul de finanțare al lor.

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

U1. 8. Test de autoevaluare

1. Ce înțelegeți prin stat? (20 puncte)
2. Ce înțelegeți prin drept constituțional? (20 puncte)
3. Care sunt funcțiile instituției publice ? (20 puncte)
4. Ce înțelegeți prin drept public? Dar prin drept privat? (20 puncte)
5. Dreptul constituțional este ramură a:
 - a. dreptului public
 - b. dreptului privat (20 puncte)

Răspuns test de autoevaluare:

5. a

U1. 9. Rezumat

- Statul - este cea mai importantă instituție (politică) a unei societăți. Dreptul - este strâns legat de stat.
- Dreptul constituțional este acea ramură de drept care cuprinde norme juridice ce reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat
- **Instituțiile publice** au un rol important în cadrul statului, deoarece prin intermediul acestora statul își îndeplinește funcțiile și rolul.

Temă pentru referat:

 Dreptul constituțional – ramură a dreptului public

Bibliografie minimală

1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**

2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.

3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

UNITATEA 2

RAPORTURILE ȘI NORMELE JURIDICE DE DREPT CONSTITUȚIONAL.

IZVOARELE DREPTULUI CONSTITUȚIONAL.

Durata medie de studiu individual - 2 ore

Cuprins:

UNITATEA 2 RAPORTURILE ȘI NORMELE JURIDICE DE DREPT CONSTITUȚIONAL. IZVOARELE DREPTULUI CONSTITUȚIONAL

- U2. 1. Scopul și obiectivele unității
 - U2. 2. Raporturile juridice de drept constituțional
 - U2. 3. Obiectul de reglementare al dreptului constituțional
 - U2. 4. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional
 - U2. 5. Normele de drept constituțional
 - U2. 6. Structura normei de drept constituțional
 - U2. 7. Izvoarele formale ale dreptului constituțional
 - U2. 8. Locul dreptului constituțional în sistemul de drept
 - U2. 9. Test de autoevaluare
 - U2.10. Rezumat
- Bibliografie minimală*

U2. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a vă prezenta principalele aspecte privind raporturile și normele juridice de drept constituțional, precum și izvoarele dreptului constituțional.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- să definiți raportul juridic de drept constituțional;
- să cunoașteți subiectele raporturilor juridice de drept constituțional;
- să definiți norma juridică de drept constituțional;
- să cunoașteți structura normei juridice de drept constituțional;
- să cunoașteți izvoarele formale ale dreptului constituțional.

U2. 2. Raporturile juridice de drept constituțional

Raporturile juridice de drept constituțional reprezintă obiectul de reglementare al dreptului constituțional, adică al normelor juridice, care formează această ramură de drept, înțeleasă în accepțiunea sa de jus.

➤ **Raporturile juridice de drept constituțional sunt acele relații sociale, reglementate și sancționate de o normă juridică, care apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat.**

➤ Normele ce reglementează aceste relații formează dreptul constituțional.

➤ **Dificultăți identificate de literatura de specialitate¹ în identificarea obiectului dreptului constituțional:**

➤ **Prima dificultate** constă în înțelegerea diferită a noțiunilor de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat are ca efect existența mai multor opinii:

- a. Dreptul constituțional este o “teorie despre puterea de stat, care este organizată și funcționează pe baza dreptului”.
- b. În procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat apar o serie de **relații sociale**, de cea mai mare importanță, care sunt reglementate de normele de drept constituțional.
- c. Expresia de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat este mult mai cuprinzătoare decât cele de:
 - exercitare a puterii;
 - organizare și exercitare a puterii (organizarea se regăsește în exercitare).
- d. Înfrățuirea puterii sau realizarea puterii desemnează întreaga activitate statală, fiind astfel noțiuni prea largi.

✓ **A doua dificultate** constă în rezolvarea problemei dacă toate relațiile sociale reglementate de Constituție sunt raporturi juridice de drept constituțional. Au fost exprimate următoarele opinii:

✚ Există opinia că prin constituție s-ar reglementa, alături de **relații sociale** de drept constituțional și altele de drept civil, administrativ, penal etc.

a. **În opinia profesorului Gheorghe Iancu**, toate relațiile sociale reglementate în constituție sunt **raporturi juridice** de drept constituțional². Argumentarea acestei opinii este însă diferită. Astfel:

b. Într-o opinie se consideră că, prin constituție nu sunt reglementate relații sociale, ci aceasta consfințește esența statului, bazele acestuia (economică, socială), iar relațiile de repartitie, de proprietate etc. sunt reglementate de alte ramuri de drept. Se scoate în evidență ceea ce este principal pentru existența puterii în stat. Relațiile sociale reglementate privesc, astfel, fenomene sociale, care stau la "temelia" puterii în stat și ca atare ele nu pot fi reglementate, în totalitatea lor, decât în constituție și în dreptul constituțional (care reglementează instaurarea, menținerea și exercitarea puterii în stat). Relațiile sociale astfel reglementate se leagă între subiecte de drept, motiv pentru care este necesară reglementarea și a conduitei acestora în sensul consolidării și dezvoltării bazelor puterii de stat.

c. Într-o altă opinie se arată că, prin constituție sunt reglementate relații sociale de natură diferită (civilă, penală, administrativă etc.). Reglementarea lor prin constituție are ca efect, dobândirea și a calității de raporturi de drept constituțional, pentru că principiile din constituție trebuie respectate și de parlament.

✓ Aceste principii sunt adevărate obligații constituționale, garantate prin mijloace specifice dreptului constituțional (controlul de constituționalitate a legilor, revocarea parlamentarilor etc.).

✓ În sfera de reglementare a dreptului constituțional întâlnim :

a. Raporturi sociale reglementate exclusiv de dreptul constituțional;

b. Raporturile sociale reglementate de dreptul constituțional împreună cu alte ramuri de drept (cu dublă natură juridică), dreptul constituțional, în speță Constituția, având rol preponderent.³

U2. 3. Obiectul de reglementare al dreptului constituțional

✓ Formează obiectul de reglementare al dreptului constituțional relațiile sociale, care se nasc în procesul de instaurare și menținere a puterii în stat și care privesc bazele puterii de stat (economice, politice, sociale etc.) și bazele organizării puterii de stat (teritoriul și populația). Sunt tot relații sociale de drept constituțional și cele care se nasc în activitatea de exercitare a puterii în stat, care este o activitate de conducere la nivel superior a fiecărui stat și care se realizează de Parlament.

U2. 4. Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional

✓ Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional sunt oamenii luați individual sau grupați în forme organizate, dar cu condiția ca statul să le recunoască această calitate.

✓ **Trăsăturile** subiectelor de drept constituțional sunt:

- a. unul din subiecte este întotdeauna deținătorul puterii de stat (politice) sau parlamentul;
 - b. subiectele acționează în mod necesar în raporturile juridice ce apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat.
- ✓ Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional – forme **organizate** sunt:
 - a. poporul;
 - b. statul;
 - c. autoritățile publice;
 - d. partidele și alte formațiuni politice;
 - ✓ Subiectele – luate **individual** sunt:
 - a. cetățenii;
 - b. străinii;
 - c. apatrizii.

Poporul

- ✓ Într-o opinie i se **contestă** calitatea de subiect al raporturilor juridice de drept constituțional.
- ✓ În alte opinii se **susține** că, poporul este subiect de drept, dar unii autori consideră că, doar pentru raporturile juridice internaționale, iar alți autori pentru raporturile juridice de drept constituțional.
- ✓ **În opinia profesorului Gheorghe Iancu, opinie la care achiesăm**, poporul este subiect al raporturilor juridice de drept constituțional întrucât este deținător al suveranității, în condițiile art. 2 din Constituție, condiții în care el intervine în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat. Acesta se exprimă fie prin referendum, prin urmare **direct**, fără a încredința exercițiul suveranității unor organe alese, fie **indirect**, prin intermediul unor atare organe. ⁴
- ✓ **Statul** apare ca subiect direct sau indirect de drept constituțional (prin organele sale).
- ✓ **Organele statului (autoritățile publice)** - Organele legiuitoare apar întotdeauna ca subiecte ale raporturilor de drept constituțional.
- ✓ Celelalte organe apar ca subiecte ale raporturilor de drept constituțional doar dacă îndeplinesc condițiile pentru a fi subiect al raporturilor de drept constituțional.
- ✓ **Organele interne** ale parlamentelor pot fi și ele asemenea subiecte.

- ✓ **Partidele, formațiunile și alte organizații politice**, ca forme organizate prin care **cetățenii** pot participa la guvernare - pot participa la raporturile ce apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii.
- ✓ **Cetățenii:**
 - **Ca persoane fizice** (pentru realizarea drepturilor lor);
 - **Ca persoane învestite** cu anumite demnități sau funcții publice (în raporturile de reprezentare);
 - **organizați în circumscripții** electorale (în alegerile parlamentare sau prezidențiale).
- ✓ **Cetățenii străini și apatrizii** în raporturile juridice referitoare la cetățenie, dreptul de azil etc.

U2. 5. Normele de drept constituțional

- ✓ **Normele de drept constituțional** sunt acele reguli de drept care reglementează conduita oamenilor în relațiile sociale ce apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat.
- ✓ Toate normele **din Constituție** sunt de drept constituțional, pentru că ele consfințesc esența statului.
- ✓ Este respinsă **teoria bivalenței noțiunii de drept constituțional**, care susține că acesta ar cuprinde și alte ramuri de drept (*lato sensu*) sau ar avea un obiect mai limitat (*stricto sensu*).
- ✓ Nu putem fi de acord:
 - cu existența **mai multor drepturi constituționale** (public, administrativ, constituțional, jurisdicțional, “demotic”);
 - cu ideea că dreptul constituțional ar cuprinde norme cu **caracter de consacrare**, iar acestea nu ar avea structura logico – juridică a oricărei norme, pentru că i-ar lipsi sancțiunea, pentru că dreptul constituțional nu ar fi o veritabilă ramură de drept.

U2. 6. Structura normei de drept constituțional

- ✓ *Normele de drept constituțional cunosc două tipuri de structuri: tehnico – legislativă și logico – juridică (formală).*
- ✓ Structura tehnico – legislativă este identică cu cea a oricărei alte norme juridice.

- reprezintă o perspectivă externă de analiză a normei juridice și este determinată de modul de exprimare a normei juridice în cazul legislativ, adică de modul de așezare a normei juridice în articole, paragrafe, alineate, teze.

- articolul reprezintă elementul de bază și forma în care se exprimă norma juridică. Un articol poate să cuprindă o singură normă juridică, însă în multe cazuri o normă juridică e cuprinsă în mai multe articole.

✓ **Structura logico – juridică(internă)** cunoaște un specific:

✓ nu este la fel de fățișă ca în cazul altor norme juridice;

✓ **nu este un element indispensabil** fiecărei norme juridice; nu înseamnă că fiecărei norme juridice nu îi corespunde o sancțiune, numai că cea de drept constituțional are un specific.

✓ **Specificul** sancțiunii normei de drept constituțional:

✓ poate exista o singură sancțiune pentru mai multe asemenea norme;

✓ nu se întâlnește în alte ramuri de drept (are caracter specific, de exemplu efectul constatării neconstituționalității legii etc);

✓ ea trebuie raportată, uneori, la întregul sistem de drept –de exemplu sancțiunea penală a încălcării principiului constituțional al egalității.

✓ **Normele de drept constituțional se clasifică** în:

✓ cu aplicare mijlocită (de emiterie a unei legi);

✓ cu aplicare nemijlocită (ex.: principiul egalității).

U2. 7. Izvoarele formale ale dreptului constituțional

✓ **Izvoarele formale** ale dreptului sunt formele de exprimare ale normelor juridice, determinate de modul de edictare sau sancționare a lor de către stat.

✓ Izvoarele formale ale dreptului constituțional sunt identificate în funcție de:

✓ organul emitent (autoritățile reprezentative) și

✓ conținutul normativ al actului (izvorului) și anume relațiile sociale care apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat.

✓ **Obiceiul** este izvor formal de drept.

✓ Nu trebuie confundat obiceiul (cutuma) constituțional cu constituția cutumiară.

✓ Poate exista obicei contra legem (**Italia**).

✓ Cutuma constituțională este **apreciată** datorită supleții sale, oportunității sale datorită modului său de formare și de adaptare imediată la realitățile sociale, actualității sale.

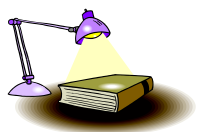

- ✓ Sub imperiul constituțiilor din 1866, 1923 și 1938 obiceiul **era** considerat izvor de drept.
 - ✓ Constituțiile din 1948, 1952 și 1965 îl consideră izvor de drept doar în mod excepțional numai în anumite ramuri de drept și când legea o spunea expres. În prezent, obiceiul ar putea fi considerat izvor formal de drept și de drept constituțional (vezi art. 41 din Constituție).
 - ✓ Hotărârile de guvern nu sunt izvoare formale ale dreptului constituțional, datorită menirii și poziției guvernului în sistemul statal, de a executa legea.
 - ✓ Regulamentele camerelor parlamentului sunt izvoare formale ale dreptului constituțional (a se vedea, în acest sens deciziile nr. 45/1994 și 46/1994 ale Curții Constituționale).
 - ✓ *Sunt izvoare formale ale dreptului constituțional:*
 - **Constituția;**
 - **legile de modificare a Constituției;**
 - **legea, ca act juridic al Parlamentului;**
 - **ordonanțele;**
 - **tratatul internațional.**
 - **Deciziile Curții Constituționale**
 - ✓ **Constituția și legile de modificare a Constituției** sunt întotdeauna izvoare formale ale dreptului constituțional.
 - ✓ Constituția reprezintă izvorul principal al dreptului constituțional, nu numai că toate principiile fundamentale ale dreptului constituțional își găsesc reglementarea în textul lor, dar și pentru că ea este înzestrată cu o forță juridică superioară legilor ordinare.
 - ✓ **Legea** - ca act juridic al Parlamentului, doar acele legi (indiferent dacă sunt ordinare sau organice) care îndeplinesc toate condițiile pentru a fi izvor formal al dreptului constituțional.
 - ✓ Legile ordinare sunt izvoare ale dreptului constituțional în măsura în care reglementează raporturi sociale ce privesc procesul instaurării, menținerii și exercitării puterilor în stat, cum ar fi legile de modificare a constituției, legea privind cetățenia, legea electorală, legea administrației publice locale etc.
- Regulamentele Camerelor Parlamentului.**
- ✓ **Ordonanțele** Guvernului (art.115 din Constituție) sunt izvoare formale ale dreptului constituțional în aceleași condiții ca și legea - act juridic al Parlamentului.

- ✓ **Tratatul internațional** poate fi izvor de drept constituțional dacă îndeplinește atât condițiile de a fi instrument internațional (licit, aplicație directă, ratificat etc.), dar și cele de a fi izvor formal al dreptului constituțional..

Deciziile Curții Constituționale

- ✓ În condițiile art.147 alin.4 din Constituție, deciziile Curții Constituționale sunt izvoare formale ale dreptului constituțional, întrucât acestea sunt **general obligatorii și au putere numai pentru viitor**, ca și un act normativ de nivelul de reglementare al legii.

U2. 8. Locul dreptului constituțional în sistemul de drept

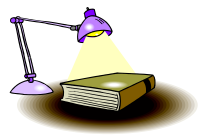
- ✓ Este examinat în funcție de:
 - a. importanța relațiilor sociale reglementate - Dreptul constituțional reglementează cele mai importante relații sociale, cele fundamentale și care apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii.
 - b. valoarea formelor juridice, prin care voința guvernanților devine drept (norme juridice) și care reglementează aceste relații, dar și a intereselor ocrotite.
- ✓ De aceea, relațiile sociale sunt **reglementate**, în primul rând, prin constituții. Ambele aspecte **fundamentează locul** dreptului constituțional, ca principală ramură a sistemului de drept.
- ✓ **Consecințe:**
 - a. regula conformității întregului drept cu constituția și
 - b. orice modificare în dreptul constituțional (constituție) trebuie să conducă, în mod obligatoriu, la modificarea altor norme din celelalte ramuri de drept, în mod direct sau mijlocit.

U2. 9. Test de autoevaluare

1. Ce sunt raporturile juridice de drept constituțional? (20 puncte)
2. Care sunt izvoarele formale ale dreptului constituțional? (20 puncte)
3. Clasificați subiectele raporturilor juridice.(20 puncte)
4. Care sunt izvoarele dreptului constituțional?(20 puncte)
5. Care este locul dreptului constituțional în sistemul de drept? (20 puncte)

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

U2. 10. Rezumat

- Raporturile juridice de drept constituțional sunt acele relații sociale, reglementate și sancționate de o normă juridică, care apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat.
- Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional sunt oamenii luați individual sau grupați în forme organizate, dar cu condiția ca statul să le recunoască această calitate.
- Subiectele raporturilor juridice de drept constituțional – forme **organizate** sunt: poporul, statul, autoritățile publice, partidele și alte formațiuni politice;
- Subiectele – luate **individual** sunt: cetățenii, străinii, apatrizii.
- Normele de drept constituțional sunt acele reguli de drept care reglementează conduita oamenilor în relațiile sociale ce apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii în stat.
- Sunt izvoare formale ale dreptului constituțional: Constituția, legile de modificare a Constituției, legea, ca act juridic al Parlamentului, ordonanțele, tratatul internațional, deciziile Curții Constituționale

Temă pentru referat:

 Izvoarele formale ale dreptului constituțional

Bibliografie minimală

1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**
2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.
3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

UNITATEA 3

NOȚIUNEA DE CONSTITUȚIE. REGIMUL JURIDIC AL CONSTITUȚIEI.

Durata medie de studiu individual - 4 ore

Cuprins:

UNITATEA 3 NOȚIUNEA DE CONSTITUȚIE.REGIMUL JURIDIC AL CONSTITUȚIEI.

- U3. 1. Scopul și obiectivele unității
 - U3. 2. Noțiunea de Constituție
 - U3. 3. Trăsăturile Constituției
 - U3. 4. Definiția Constituției
 - U3. 5. Regimul juridic al Constituției
 - U3.5.1. Apariția Constituției
 - U3.5.2. Adoptarea Constituției
 - U3.5.3. Modificarea Constituției
 - U3.5.4 Suspendarea efectelor juridice ale Constituției și abrogarea acesteia
 - U3.6. Test de autoevaluare
 - U3.7. Rezumat
- Bibliografie minimală*

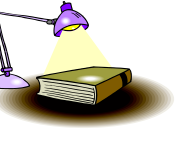
U3. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a va prezenta noțiunea, trăsăturile și regimul juridic al Constituției.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- *să cunoașteți sensul noțiunii de Constituție;*
- *să definiți Constituția;*
- *să rețineți principalele trăsături ale Constituției;*
- *să cunoașteți procedura adoptării și modificării Constituției.*

U3. 2. Noțiunea de Constituție

- ✓ Cuvântul constituție vine din limba latină în care *constitutio* înseamnă *așezare cu temei, starea unui lucru*. În dreptul roman, cuvântul *constitutio* a fost folosit pentru a desemna legile care emanau de la împărat, chiar dacă ele nu se refereau la stat și la organizarea statală. Legile date de împărat erau denumite constituții imperiale.
- ✓ Termenul de constituție continuă a avea accepțiunea de lege până în secolul XVIII când i se atribuie un sens nou, acela de lege fundamentală.
- ✓ În prezent, prin constituție, se desemnează legea fundamentală a unui stat.

U3. 3. Trăsăturile Constituției

- ✓ În toate sistemele constituționale, constituția s-a impus ca lege fundamentală.
- ✓ Ea stă la baza organizării și funcționării statului.
- ✓ Adoptarea ei este un eveniment important; constituția excede juridicului, fiind o realitate politico – statală; în constituție sunt reglementate și consacrate principiile fundamentale ale întregii vieți sociale și statale.
- ✓ Între constituție și lege nu se poate pune semnul egalității, ele fiind diferite datorită:
 - a. **conținutului;**
 - b. **a forței juridice;**
 - c. **a procedurilor** de adoptare sau de modificare.
- ✓ Constituția are un caracter istoric, chiar dacă apare mai târziu decât legea. Ea este efectul unei noi ideologii politice și juridice, numită **constituționalism**, care a creat importante transformări politice, economice și sociale, începând cu secolul XVIII.
 - ✓ **La început** constituția a fost concepută cu scopul de a limita puterile guvernanților, concepție completată ulterior cu necesitatea sistematizării sale într-o lege care să aibă o eficiență juridică superioară celorlalte legi.
 - ✓ În **secolul XX** s-a renunțat la această concepție, pentru că dispăruseră cauzele care o determinaseră – absolutismul monarhic – și s-a considerat că, prin constituții ar trebui reglementată organizarea politică a statului.
 - ✓ **În prezent**, s-a încetățenit concepția că, esența constituției ar fi, pe lângă organizarea politică a statului și garantarea drepturilor cetățenilor.

✓ În literatura de specialitate s-au conturat două categorii de definiții ale constituției. Într-o primă categorie intră definițiile care conțin referiri la organizarea și funcționarea statului, la suveranitate, la puterile statului și la drepturile cetățenilor. În cea de a doua categorie intră definițiile care fac referire la sensul material și la cel formal al constituției făcându-se referire la aceleași elemente de conținut.

I. Prima categorie de definiții:

✓ „Organizarea exercițiului suveranității: și fiindcă exercițiul suveranității se numește guvern, luat acest cuvânt în sensul cel mai generic, putem zice că, **constituținea e organizarea formei de guvern pe care poporul și-o dă**”- **Constantin Dissescu**

✓ „**Actul juridic normativ suprem** cuprinzând normele care au ca obiect reglementarea, instituționalizarea și exercitarea puterii, norme adoptate în cadrul unei proceduri specifice” – **Ion Deleanu**

✓ „Un act politico-juridic fundamental, inspirat de o anumită filozofie socială și adoptat de națiune sau în numele ei, pentru a stabili forma de stat, modelul de organizare și de funcționare a puterilor statului și raporturile între acestea, principiile generale ale ordinii juridice a societății, precum și drepturile și îndatoririle cetățenilor, act care este adoptat și modificat potrivit unei proceduri speciale” – **Cristian Ionescu**

✓ **„Legea fundamentală a unui stat, constituită din norme juridice, investite cu forță juridică supremă și care reglementează acele relații sociale fundamentale care sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii”** – **Ioan Muraru**

II. A doua categorie de definiții:

✓ Regimul constituțional se confundă adeseori cu exteriorizarea acelor reguli în formă scrisă în ceea ce se numește constituție. Regimul constituțional are un îndoit înțeles:

a. În sens material - întreaga organizare a unui stat, considerat ca atare...

b. În sens formal – regimul constituțional reprezintă exteriorizarea ansamblului de reguli care se desprind din întreaga organizare a statului și care sunt indispensabile pentru existența acestuia.- **Paul Negulescu și George Alexianu**

✓ **Trăsăturile** noțiunii de constituție sunt următoarele:

- caracterul de lege;
- lege fundamentală;
- privește puterea de stat;
- reglementează relațiile sociale fundamentale și esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii în stat;

- forța juridică supremă (regula conformității);
- forma scrisă;
- solemnitatea adoptării constituției;
- procedura specifică de adoptare;
- forma sa sistematică;
- stabilitatea;

U. 3. 4. Definiția Constituției

✓ **Constituția** poate fi definită ca fiind legea fundamentală a unei colectivități organizate statal, care conține norme juridice cu forță juridică supremă, adoptate potrivit unei proceduri specifice și care reglementează relații sociale fundamentale și esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii în stat, pentru asigurarea exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.

U3. 5. Regimul juridic al Constituției

U3.5.1. Apariția Constituției

Momentul și cauzele apariției constituției

- ✓ **Momentul apariției** constituției scrise nu este același cu cel al apariției constituției **cutumiare**, cu toate că au aceeași cauză de apariție:
 - lupta burgheziei de a prelua și puterea politică.
- ✓ În ceea ce privește prima constituție din lume sau din Europa există o diversitate de opinii.
- ✓ Nu poate fi reținută totuși ideea că, momentul apariției constituției este cel al cuceririi puterii politice de către burghezie, pentru că ar fi ignorate actele cu caracter constituțional adoptate anterior¹. Momentul apariției constituției cutumiare este de fapt cel al începerii procesului formării ei, pentru că acesta este continuu (se poate observa chiar și în prezent – Afganistan, Irak).
- ✓ Exemplul tipic este Anglia unde primele acte constituționale au fost:
 - Magna Charta Libertatum (1215);
 - Bill-ul drepturilor (1628);
 - Habeas Corpus Act (1679);
 - Bill-ul drepturilor (1689);
 - Legea succesiunii la tron (1701);

- Legea parlamentului (1911 și 1949).
- The Statute of Westminster(1931) ș.a.
- ✓ **Prima constituție scrisă din lume** a fost cea americană federală din 1787 (Constituția de la Philadelphia)
- ✓ Anterior statele federate își adoptaseră constituții la 1776 (Virginia), 1777 (New Jersey)
- ✓ În **Europa prima constituție** scrisă este cea franceză de la 1791.
- ✓ Au existat și altele, considerate de unii autori ca anterioare, și anume:
 - Constituția suedeză de la 1350;
 - Constituția poloneză din 1791.
- ✓ Criteriul pentru alegerea celei franceze a fost influența sa asupra altor constituții din alte state: Suedia (1809), Norvegia (1814), Olanda (1815) etc.
- ✓ **Cauzele apariției constituției** constau în:
 - dorința îngrădirii puterii absolute monarhice;
 - ajungerea la putere a burgheziei, care a sistematizat regulile constituționale anterioare.

Constituția cutumiara si constituția scrisă

- ✓ Normele constituționale pot fi sistematizate într-un **act unic** ori în mai **multe acte**, la care uneori se adaugă reguli **cutumiare** (obiceiuri).
- ✓ În prezent nu există constituție **cutumiară pură**, dar denumirea s-a păstrat datorită tradiției.
- ✓ **Constituția cutumiară** este rezultatul, experiența practicii și tradiției în domeniul relațiilor sociale fundamentale statale ale unui popor. Exemple sunt: Constituția britanică, a căror acte au fost deja enumerate; Australia; Noua Zeelandă; Israel.
- ✓ **Constituția scrisă** apare ca o reacție împotriva cutumei (obiceiului).
- ✓ Cutuma era considerată incertă, incompletă, greu de dovedit întinderea și numărul cutumelor, în continuă mișcare.
- ✓ Cutumele nu erau limite redutabile pentru puterea constituită.
- ✓ Burghezia dorea reguli scrise, clare, fără incertitudini, permanente și intangibile (dacă nu erau revizuite), superioare guvernanților.
- ✓ Ele ofereau precizie burgheziei, care avea nevoie de așa ceva în lupta sa contra feudalismului cutumiar.
- ✓ Au existat multe teorii care au justificat apariția Constituției. Trei sunt foarte importante:

- a. teoria contractelor scrise;
- b. teoria domniei legii (prima formă a teoriei statului de drept);
- c. teoria contractului social (**J.J. Rousseau**).

✓ **Contractele scrise**, domnia legii și contractul social trebuiau înscrise într-un document cu forță juridică supremă și care să îndeplinească și celelalte trăsături ale unei legi fundamentale, pentru că numai așa puteau să fie favorabile burgheziei și să-i sprijine scopurile în menținerea și exercitarea puterii, deja instaurate.

✓ **Teoria domniei legii** este de origine engleză și a început să se dezvolte din secolul al XIII-lea. Potrivit acestei teorii, regula de drept trebuie să fie respectată, cât timp nu a fost modificată sau abrogată. Această teorie presupune trei idei:

- a. guvernării nu au o putere arbitrară pentru că aceasta derivă din lege;
- b. regula de drept se aplică atât indivizilor cât și statului;
- c. toate regulile de drept formează regimul constituțional, neexistând unele de o avere superioară altora.

✓ Această teorie a avut drept efect adoptarea actelor constituționale britanice. În Anglia, a avut drept efect inexistența diferențierii de forță juridică între normele juridice, și , în consecință a controlului de constituționalitate a legii, iar în Franța crearea diferențierii dintre legile constituționale și celelalte acte normative, și deci, apariția controlului de constituționalitate a legii.

✓ **Teoria contractului social** conform căreia în contractul social trebuie înscrise drepturile cetățenilor, iar acesta să fie adoptat potrivit unei proceduri specifice. Statul, care trebuie să respecte drepturile cetățenilor este cel mai important efect al contractului social și scopul acestuia. Contractul social trebuia înscris într-un document cu forță juridică supremă și care să îndeplinească și celelalte ale unei legi fundamentale, pentru că numai așa putea să fie favorabilă burgheziei și să-i sprijine scopurile în menținerea și exercitarea puterii deja instaurate.

U3. 5. 2. Adoptarea Constituției

✓ Adoptarea, modificarea, suspendarea efectelor și abrogarea constituției trebuie să valorifice supremația acesteia².

✓ **Adoptarea** constituției presupune lămurirea noțiunii de “adunare constituantă”, care trebuie diferențiată de cea de “putere constituantă”, pentru că puterea constituantă poate aparține și unei singure persoane. Cele două noțiuni trebuie diferențiate și de noțiunea de “parlament” datorită funcțiilor lor diferite. Adunarea constituantă are menirea doar de a adopta constituția, iar parlamentul doar legile, altele decât constituția.

✓ Adoptarea constituției presupune examinarea:

a. inițiativei adoptării - trebuie să aparțină organismului statal, politic, social care ocupă locul cel mai înalt într-o societate ori poporului; unele constituții o prevăd, altele nu. Constituția României nu o prevede.

b. autoritatea competentă să adopte constituția - **adunarea constituantă originară** sau **instituită**, după cum anterior nu mai exista sau există o constituție.

c. modurile de adoptare și procedura solemnă utilizată.

✓ Constituanta română din 1991 a fost o adunare instituită, pentru că anterior exista o constituție, cea din 1965.

✓ **Formele constituțiilor** sunt:

a. **constituția acordată**,

b. **statutul**,

c. **pactul și**

d. **convenția**. După al doilea război mondial și doar temporar, a fost utilizat și modul constituției parlamentare.

✓ **Constituția acordată** (de origine franceză) este adoptată de monarh, ca stăpân absolut și acordată poporului. Este cea mai rudimentară. Ex. Constituția Rusiei (1906-1918)

✓ **Statutul** (constituția plebiscitară). Este o variantă mai evoluată a primei, este adoptată de rege și aprobată prin plebiscit (care nu trebuie confundat cu referendumul). Ex. Statutul lui Cuza (1864)

✓ **Pactul** este o convenție între rege și popor (reprezentat prin parlament). Ex. Constituția României de la 1866, Constituția României de la 1923.

✓ **Convenția** este o înțelegere încheiată între membrii societății, care s-au întrunit prin reprezentanți într-o adunarea special aleasă (desemnată) pentru adoptarea constituției. Ea este o modalitate de exercitare a suveranității naționale, pentru că națiunea decide deasupra parlamentului.

✓ Adunarea constituantă putea decide în dezacord cu cei care au desemnat-o. Pentru îndreptarea acestei situații s-au propus ca metode:

a. **referendumul**;

b. **insurecția**, care nu a putut fi acceptată datorită caracterului său violent și care este dincolo de drept.

✓ Exemplu ar putea fi referendumul din 8 decembrie 1991 pentru adoptarea Constituției României.

✓ **Constituția parlamentară** adoptată datorită condițiilor existente după al doilea război mondial. Adoptarea constituției de către Parlament s-a făcut cu o majoritate calificată (de regulă 2/3). Ex. Constituțiile române din 1948, 1952 și 1965.

U3. 5. 3. Modificarea/revizuirea Constituției

✓ În legătură cu modificarea constituției trebuie examinate: inițiativa revizuirii, autoritatea competentă, procedura de urmat.

✓ De regulă, autoritatea care a adoptat constituția o poate și revizui. Autoritatea competentă diferă de la un sistem constituțional la altul și de felul constituției. Procedura de revizuire este asemănătoare uneori cu cea de adoptare, dar nu identică. În țara noastră ea este prevăzută în art. 151 din Constituție.

✓ În funcție de procedura de modificare, constituțiile sunt:

a. **rigide**: se modifică conform unei proceduri specifice

b. **suple**: se modifică conform unei proceduri asemănătoare cu cea pentru legi.

✓ În literatura de specialitate s-a arătat că, **rigidizarea** s-a realizat în practica constituțională prin mai multe **modalități (reguli constituționale)**, și anume:

a. imposibilitatea modificării, în total sau în parte, a constituției după adoptarea sa (art. 152 din Constituția României);

b. modificarea constituției nu se poate realiza o perioadă prestabilită de chiar însăși constituție (SUA).

c. utilizarea unor proceduri greoaie de revizuire (Constituțiile române de la 1866, 1923 și 1938), inclusiv a referendumului

d. se interzice orice procedură de revizuire, în caz de ocupație militară, parțială sau totală (Franța – 1946 și art. 152, alin ultim din Constituția României).

e. adoptarea unor condiții speciale de exercitare a inițiativei de revizuire, pentru a se evita ca o astfel de revizuire să se declanșeze în scopuri demagogice

f. revizuirea constituției să se facă de adunări constituante nu de cele legiuitoare

✓ **Revizuirea Constituției României**

ART. 150

Inițiativa revizuirii

(1) Revizuirea Constituției poate fi inițiată de Președintele României la propunerea Guvernului, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor, precum și de cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot.

(2) Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

ART. 151

Procedura de revizuire

(1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaților și de Senat, cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel puțin trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

ART. 152

Limitele revizuirii

(1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.

✓ **Inițiativa revizuirii Constituției**

- **fie organelor reprezentative ale statului:**

-cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau senatorilor

-Președintele României, numai la propunerea Guvernului.

- fie direct cetățenilor.

✓ Poporul, deținătorul suveranității statale, poate exercita direct puterea sub forma inițiativei populare legislative sau constituționale.

✓ **Inițiativa legislativă populară** – art. 74, alin.1 – cel puțin 100.000 de semnături.

✓ **Inițiativa populară constituțională** – art. 150 – cel puțin 500.000 de semnături, distribuite astfel încât să provină din cel puțin jumătate din județele țării, câte cel puțin 20.000 din fiecare județ.

✓ **Procedura de revizuire**

✓ Pentru modificarea oricărei dispoziții constituționale este necesară o majoritate calificată de 2/3 din numărul membrilor fiecărei camere. Dacă între cele două versiuni ale legii constituționale adoptată de fiecare cameră a Parlamentului există diferențe, divergența astfel creată se soluționează prin recurgerea la **procedura medierii**. Medierea presupune desemnarea unui număr egal de reprezentanți ai fiecărei Camere în cadrul unei comisii mixte temporare, care este investită cu competența limitativă de a negocia doar pe marginea acelor prevederi care se află în divergență din cadrul celor două versiuni ale textului normativ în scopul de a ajunge la o variantă comună. Comisia parlamentară de mediere nu constituie un organ decizional și, de aceea, versiunea comună a textului trebuie supusă acordului fiecărei Camere a Parlamentului separat. Când și procedura medierii a eșuat Camera Deputaților și Senatul hotărăsc în ședință comună cu votul a cel puțin $\frac{3}{4}$ din numărul deputaților și senatorilor. Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, care are semnificația unei confirmări populare a modificărilor realizate, cu rol de condiție suspensivă pentru producerea efectelor juridice ale revizuirii¹.

U3.5.4. Suspendarea efectelor juridice ale Constituției și abrogarea acesteia

- ✓ **Suspendarea** în total sau în parte și temporară a efectelor constituției intervine, de regulă, în:
- perioade de criză politică;
 - este fundamentată pe teoria necesității (starea de necesitate);
 - nu are justificare, pentru că înlătură starea de legalitate, iar guvernanții renunță la formele democratice de conducere, guvernând prin decrete – legi.
 - este uneori interzisă de constituții (în România – 1866 și 1923).
 - suspendarea se realizează prin proclamarea stării de urgență, de asediu, de necesitate și ca urmare a unor lovituri de stat.
- ✓ **Abrogarea** se realizează, tot prin constituție sau prin legi cu forță juridică egală cu cea a unei constituții.

¹ **I. Muraru, E.S. Tănăsescu**, *Constituția României. Comentariu pe articole*, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 1454.

- ✓ **ART. 153 din Constituția României:** Prezenta Constituție intră în vigoare la data aprobării ei prin referendum. La aceeași dată, Constituția din 21 august 1965 este și rămâne în întregime abrogată.

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

U3. 6. Test de autoevaluare

1. Ce este Constituția? (20 puncte)
2. Care sunt trăsăturile Constituției ? Dar trăsăturile noțiunii de Constituție? (20 puncte)
3. Care sunt procedurile de adoptare a Constituției? (20 puncte)
4. Când are loc suspendarea efectelor juridice ale Constituției? (20 puncte)
5. Pentru modificarea oricărei dispoziții constituționale este necesară;
 - a. o majoritate calificată de 2/3 din numărul membrilor fiecărei camere
 - b. cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau senatorilor (20 puncte)

Răspuns test de autoevaluare:

5. a

U3. 7. Rezumat

- Constituția este legea fundamentală a unei colectivități organizate statal, care conține norme juridice cu forță juridică supremă, adoptate potrivit unei proceduri specifice și care reglementează relații sociale fundamentale și esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii în stat, pentru asigurarea exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor
- Formele constituțiilor sunt: constituția acordată, statutul, pactul și convenția.
- **Inițiativa revizuirii Constituției aparține** fie organelor reprezentative ale statului, fie direct cetățenilor. Poporul, deținătorul suveranității statale, poate exercita direct puterea sub forma inițiativei populare legislative sau constituționale.
- Pentru modificarea oricărei dispoziții constituționale este necesară o majoritate calificată de 2/3 din numărul membrilor fiecărei camere.
- Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, care are semnificația unei confirmări populare a modificărilor realizate.

Temă pentru referat:

 Revizuirea Constituției

Bibliografie minimală

1. 1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**

2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.

3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

UNITATEA 4

CONȚINUTUL NORMATIV AL CONSTITUȚIEI. SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI

Durata medie de studiu individual - 2 ore

Cuprins:

UNITATEA 4 CONȚINUTUL NORMATIV AL CONSTITUȚIEI. SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI

U4. 1. Scopul și obiectivele unității

U4. 2. Conținutul normativ al Constituției

U4. 3. Supremația Constituției

U4.3.1. Fundamentarea științifică a supremației Constituției

U4.3.2. Consecințele juridice ale supremației Constituției

U4.3.3. Garanțiile juridice ale supremației Constituției

U4.4. Test de autoevaluare

U4.5. Rezumat

Bibliografie minimală

U4. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a prezenta conținutul normativ al Constituției precum și supremația Constituției.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- a) să prezentați conținutul normativ al Constituției;
- b) să explicați supremația Constituției;
- c) să prezentați garanțiile juridice ale supremației Constituției.

U4. 2. Conținutul normativ al Constituției

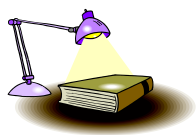
- ✓ Determinarea conținutului normativ al constituției (ce norme juridice cuprinde) este importantă pentru:
 - redactarea proiectelor de constituție și eliminarea impreciziilor;
 - pentru supremația constituției.
- ✓ Determinarea conținutului normativ s-a făcut în mai multe modalități rezultate din doctrina de specialitate:
 - 1. Prin enumerarea elementelor de conținut**, care are dezavantajele deja examinate.
 - 2. Prin sensul material și cel formal** al constituției.
- ✓ Există astfel un conținut în sens material, prin care se înțelege totalitatea dispozițiilor constituționale, indiferent în ce act normativ se găsească;
- ✓ Un conținut normativ în sens formal, prin care se înțelege doar dispozițiile cuprinse în corpul constituției. André Hauriou arată că, în sens material se are în vedere obiectul reglementării (relației sociale) și nu forma lor, iar în sens formal, modul de expunere al regulilor constituționale.
- 3. Prin trei elemente de conținut:**
 - a) reguli privind tehnica guvernamentală;
 - b) reguli care nu privesc tehnica guvernării (statutul persoanei, bunuri, economie, social etc.);
 - c) declarațiile de drepturi.
- 4. Prin stabilirea deosebirilor dintre constituție și lege**, dar prin care nu se pun în valoare și asemănările, cu toate că această modalitate prezintă avantaje științifice.
- ✓ **În opinia profesorului Gheorghe Iancu** determinarea conținutului normativ se face în funcție de:
 - conținutul și valoarea foarte mare a relațiilor sociale reglementate, constituția cuprinzând normele juridice care le reglementează aceste relații sociale;
 - politica și tradițiile statelor în domeniu și a elementelor nou apărute (în special marile documente referitoare la drepturile omului).
- ✓ Pe cale de consecință în conținutul normativ al unei constituții ar putea intra: “esența, tipul și forma statului; deținătorul puterii; fundamentele economice și sociale ale puterii; fundamentele politice, ideologice și religioase ale întregii organizări a societății date; locul și rolul partidelor politice; sistemul organelor statului; statutul juridic al persoanei (drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor); tehnica constituțională” (**Ioan Muraru**).

- ✓ Conținutul normativ al constituției cuprinde norme de principiu din toate domeniile vieții sociale, iar detalierea lor se face pe domenii prin lege, care trebuie să fie conformă constituției.
- ✓ Conținutul normativ al constituției se regăsește în structura tehnico - legislativă și logico – juridică a acesteia, care sunt diferite de la o constituție la alta.

U4. 3. Supremația Constituției

- ✓ Supremația constituției este o noțiune complexă, în conținutul căreia intră trăsături și valori politice și juridice, care determină poziția sa supraordonată față de toată legislația și de tot sistemul social – politic al unui stat.
- ✓ Terminologic există diferite denumiri, care exprimă același lucru: poziția de lege supremă a Constituției, și anume:
 - valoarea juridică supremă;
 - superlegalitate;
 - lege supremă
 - lege fundamentală etc.
- ✓ **Explicarea supremației constituției s-a realizat în diferite modalități:**
 - legea legilor, legea supremă
 - că ar rezulta din faptul că modificarea constituției trebuie adoptată cu majoritate calificată de 2/3
 - că legea fundamentală stă la temelia organizării statale și este baza juridică a întregii legislații
 - că supremația constituției rezultă din conținutul ei (supremația materială) și uneori din formă (supremația formală)
- ✓ Supremația constituției este o calitate a constituției, care o poziționează în vârful tuturor instituțiilor statale și juridice, fiind astfel o realitate politico - juridică, nu numai juridică; este o noțiune complexă și un conținut complex, cuprinzând elemente care asigură o poziție supremă a constituției în întregul sistem statal. ¹

U4. 3. 1. Fundamentarea științifică a supremației Constituției

- ✓ s-au exprimat mai multe opinii în literatura juridică de specialitate.
- ✓ **Într-o opinie** se consideră că fundamentarea se poate face pe principiul legalității, datorită legăturii dintre legalitate și constituționalitate, iar prima se sprijină pe a doua.
- ✓ Motivarea acestei opinii:
 - anterior apariției supremației constituției, legile aveau doar valoarea reglementării raporturilor dintre indivizi și stat, fiind pur teoretice, pentru că dacă statul nu dorea să le respecte, nu exista nici un mijloc de a-l constrânge;
 - apar abuzurile de ordin administrativ – s-a instituit în constituții controlul judecătoresc al actelor administrative (contenciosul administrativ)
 - dar și abuzul Parlamentului – nu putea fi stabilit prin reglementări constituționale și s-a ajuns la ideea supremației constituției și la diferite sisteme de garantare a ei (necesitatea asigurării legalității și deci a eliminării abuzurilor statului).
- ✓ **Într-o altă opinie**, fundamentarea se poate face pe conținutul și forma constituției. Ar exista o supremație materială (întreaga ordine juridică se bazează pe constituție) și una formală (redactarea constituției subliniază forța sa juridică deosebită, care atrage clasificarea constituțiilor în suple și rigide).
- ✓ **Într-o altă opinie** supremația constituției se fundamentează pe **democratism**, constituția fiind un mijloc principal de realizare a sa.
- ✓ În fundamentarea supremației constituției trebuie plecat de la cauzele care o legitimează și de la legătura dintre constituție și putere.
- ✓ Trebuie căutată în dialectica și complexitatea fenomenului juridic – statal în interacțiunea dintre fenomenele dintr-o societate. Acestea determină conținutul și forma sa.
- ✓ Statul și dreptul său sunt mijloace de realizare a politicii, iar aceasta din urmă este determinată de condițiile materiale și culturale ale societății, adică de starea socială.
- ✓ Pe cale de consecință, conținutul și forma constituției și a supremației sale sunt determinate de factorii ce determină condițiile materiale și culturale ale societății.
- ✓ Funcțiile constituției sunt determinate de funcțiile puterii, altfel constituția nu ar avea rost.
- ✓ Puterea este determinată în conținutul și forma sa de aceiași factori care determină conținutul și forma constituției și a supremației ei.

- ✓ Pe cale de consecință, fundamentarea științifică a supremației constituției se regăsește în totalitatea factorilor economici, sociali, politici, juridici priviți în indivizibilitate și interacțiune.

U4. 3. 2. Consecințele juridice ale supremației Constituției.

- ✓ Există două categorii de consecințe juridice ale supremației constituției:
 - a) cele care privesc însăși constituția (privind adoptarea constituției; privind modificarea, suspendarea și abrogarea constituției și privind deosebirile față de lege);
 - b) cele care privesc restul dreptului (regula conformității).

U4.3.3. Garanțiile juridice ale supremației Constituției

- ✓ Garanțiile juridice ale supremației Constituției
 - **generale ale întregului drept** (care fac ca sistemul normativ să fie aplicat și respectat)
 - **specifice supremației constituției**
- ✓ **controlul general al aplicării dreptului** – este organizat de stat pentru a se verifica modul în care autoritățile și instituțiile publice își desfășoară activitatea și sunt organizate conform Constituției
- ✓ **principiul constituțional al respectării Constituției, a supremației ei și legilor**
- ✓ **controlul constituționalității legilor** – garanție juridică specifică legii fundamentale și cuprinde regulile privitoare la organele competente a face această verificare, procedura de urmat, precum și măsurile ce pot fi luate după realizarea acestei proceduri
- ✓ **alte garanții:** existența unor organe politice pentru asigurarea controlului legalității (Parlamentul), promulgarea, jurământul de credință pe Constituție, controlul realizat de puterea judecătorească etc.

U4. 4. Test de autoevaluare

1. Care este conținutul normativ al Constituției? (25 puncte)
2. Controlul constituționalității legilor este
 - a. O garanție a supremației Constituției
 - b. O garanție specifică ordonanțelor și hotărârilor? (25 puncte)
3. Care sunt consecințele juridice ale supremației Constituției ? (25 puncte)
 4. Prezentați opiniile literaturii de specialitate cu privire la fundamentarea științifică a Constituției? (25 puncte)

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

Răspuns test de autoevaluare:

2. a

U4. 5. Rezumat

- Conținutul normativ al constituției cuprinde norme de principiu din toate domeniile vieții sociale, iar detalierea lor se face pe domenii prin lege, care trebuie să fie conformă constituției.
- Conținutul normativ al constituției se regăsește în structura tehnico - legislativă și logico – juridică a acesteia, care sunt diferite de la o constituție la alta.
- Explicarea supremației constituției s-a realizat în diferite modalități, și anume: legea legilor, legea supremă; că ar rezulta din faptul că modificarea constituției trebuie adoptată cu majoritate calificată de 2/3; că legea fundamentală stă la temelia organizării statale și este baza juridică a întregii legislații; că supremația constituției rezultă din conținutul ei (supremația materială) și uneori din formă (supremația formală)
- Există două categorii de consecințe juridice ale supremației constituției: cele care privesc însăși constituția și cele care privesc restul dreptului.
- Garanțiile juridice ale supremației Constituției generale ale întregului drept , precum și specifice supremației constituției

Temă pentru referat:

 Supremația Constituției

Bibliografie minimală

1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**
2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.
3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

UNITATEA 5

CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGII. TEORIA GENERALĂ.

Durata medie de studiu individual - 4 ore

Cuprins:

UNITATEA 5 CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGII. TEORIA GENERALĂ.

- U5. 1. Scopul și obiectivele unității
- U5. 2. Noțiunea și definirea controlului constituționalității legii
- U5. 3. Acte supuse controlului de constituționalitate
- U5. 4. Acte care nu sunt supuse controlului de constituționalitate
- U5. 5. Cauzele apariției controlului de constituționalitate
- U5. 6. Clasificarea controlului constituționalității legii
- U. 5. 7. Controlul de constituționalitate în România
- U. 5. 8. Constituționalizarea dreptului, consecință a controlului constituționalității
- U5. 9. Test de autoevaluare
- U5 .10. Rezumat

Bibliografie minimală

U5.1. Scopul și obiectivele unității de învățare

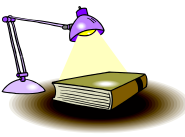
Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a va prezenta instituția controlului constituționalității legilor.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

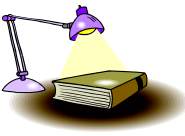
- a) să definiți controlul constituționalității legilor*
- b) să cunoașteți actele supuse controlului de constituționalitate, și actele care nu sunt supuse controlului de constituționalitate*
- c) să clasificați controlul de constituționalitate*
- d) să prezentați atât modelul american, cât și modelul european al controlului de constituționalitate*

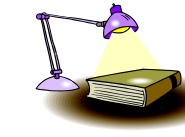
U5. 2. Noțiunea și definirea controlului constituționalității legii

-
- ✓ Controlul constituționalității legilor este una din **garanțiile juridice** ale supremației constituției. Acest control se include în **principiul legalității**, pentru că actele normative trebuie să fie elaborate conform unei proceduri prestabilite și a Constituției, pe de o parte, iar pe de altă parte, legea trebuie respectată de toate organele statului. Constituționalitatea legii înseamnă exigența de legalitate a legii, în raport cu cea a constituției, care este și ea o lege.
 - ✓ Controlul este înțeles ca:
 - a. activitate de verificare a aplicării principiului conformității legii cu constituția și ca
 - b. instituție a dreptului constituțional, care cuprinde reguli reunite datorită aceluiași obiect de reglementare.
 - ✓ Constituționalitatea legii înseamnă cerința de legalitate a legii, adică aceea potrivit căreia legea trebuie adoptată cu respectarea normelor constituționale atât în spiritul, cât și în litera lor, ceea ce asigură supremația constituției².

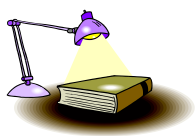
U5. 3. Acte supuse controlului de constituționalitate

-
- ✓ Sunt supuse controlului numai:
 - a. legea, ca act juridic al Parlamentului;
 - b. actele normative cu forță juridică egală cu cea a legii (ordonanțe, decrete – legi).

U5. 4. Acte care nu sunt supuse controlului de constituționalitate

-
- ✓ Nu se supun acestui control:
 - c. **actele administrative**, pentru că autoritățile administrației publice emit aceste acte în executarea legii, iar detalierea dispozițiilor constituționale se face prin lege; actele administrative se supun controlului judecătoresc, în cadrul contenciosului administrativ;
 - d. proiectele de legi, **pentru că ele nu sunt legi și pot fi retrase de inițiator, până la începerea dezbaterilor.**

² Ghe. Uglean, op. Cit. p. 52.

U5. 5. Cauzele apariției controlului de constituționalitate

- ✓ Există o serie de cauze care determină neconcordanțe între constituție și legi, chiar dacă ele sunt de neînțeles datorită similitudinii celor care le adoptă și anume:
 - a. **contradicțiile sociale;**
 - b. **contradicții între grupurile politice;**
 - c. **rigidități exagerate a constituției;**
 - d. **nerespectarea regulilor de tehnică legislativă;**
 - e. **armonizarea intereselor federale cu cele ale statelor federate.**
- 6. Multitudinea organelor care realizează controlul înseamnă dorința de a găsi o soluție la o întrebare care este controlul cel mai eficient.

U5. 6. Clasificarea controlului constituționalității legii

- ✓ În funcție de organul competent să-l realizeze, în literatura de specialitate au existat mai multe clasificări, și anume:
 - a. prin **opinia publică** (elementar; reacție populară în fața violării constituției, este violentă situată în afara dreptului și deci, inacceptabilă); **politic; jurisdicțional** (considerat cel mai eficient);
 - b. **parlamentar, politic** (exercitat de un organ politico – statal, independent de parlament) și **jurisdicțional** (realizat prin instanțe ordinare sau jurisdicții speciale);
 - c. prin **adunările legiuitoare** și prin **organe din afara lor** (politice; judecătorești; politico – jurisdicționale).
 - d. **politic și jurisdicțional.**
- ✓ Însă, reținem ca și tipuri de control al constituționalității legilor, în funcție de organul competent să-l realizeze:
 - I. Controlul constituționalității legilor exercitat printr-un organ politic (Controlul politic). Acest tip de control cuprinde:**
 - cel realizat de legiuitor;
 - de organe de stat din sfera lui (care au numai această sarcină sau o au și pe aceasta alături de altele).

Controlul parlamentului este considerat:

- de unii ca un autentic control, pentru că el este cel mai în măsură să aprecieze conformitatea legii cu constituția;
- alții consideră că acesta este un autocontrol și deci nu prezintă nici o garanție, sancțiunea nerealegerii fiind prea îndepărtată.
- primul organ care l-a realizat a fost” Senatul conservator” francez, începând cu 1799. Îl prevedea art. 12 din Statutul lui Cuza și art. 43 din Constituția noastră din 1965. În prezent este întâlnit mai rar.

II. **Controlul constituționalității legilor exercitat printr-un organ jurisdicțional (controlul jurisdicțional).** Acest tip de control cuprinde:

- controlul realizat de anumite organe, altele decât cele judecătorești, dar care utilizează proceduri asemănătoare celor judecătorești, precum și
- controlul realizat prin organe judecătorești.

- ✓ **Controlul constituționalității legilor realizat prin organe judecătorești**
- ✓ Controlul judecătoresc al constituționalității legilor a prezentat și prezintă un interes teoretic și practic deosebit, impunându-se în practica constituțională a multor state. Acest tip de control a fost justificat, dar și contestat.
- ✓ A fost **justificat** plecând de la:
 - menirea judecătorilor de a interpreta și aplica legea, deci și constituția;
 - separația puterilor în stat, care implică colaborarea și controlul dintre puteri și separarea lor rigidă;
 - exigența verificării, de către judecător (datorită menirii sale, a limitelor, în care trebuie să acționeze parlamentul). Acest lucru ar fi posibil datorită garanțiilor și principiilor care guvernează procesele judiciare.
- ✓ A fost **contestat** plecând de la:
 - interpretarea rigidă a separației puterilor în stat, care presupune independența totală a puterilor;
 - împrăjirea că statul este singurul judecător al actelor sale și nu poate remite această posibilitate unui organ, care nu are responsabilitatea guvernării. De altfel, dacă s-ar recunoaște judecătorului acest drept, s-ar crea din el o autoritate politică și este foarte grav dacă ar exista, astfel, autorități oficioase.
- ✓ Totuși acest tip de control s-a impus, în practica multor state, exercitându-se în temeiul unor dispoziții exprese și clare, ori în temeiul dreptului judecătorilor, pe care singuri și le-au arogat.

- ✓ El a pornit de la vestita **speță Marbury versus Madison** soluționată de Curtea Supremă Americană în 1803, prin care acesta și-a asumat abuziv dreptul de a controla conformitatea legii cu Constituția.
- ✓ Există două tipuri de control judecătoresc al constituționalității legilor, și anume:
 - a. **Control judecătoresc difuz** – organele judecătorești care exercită controlul constituționalității legilor sunt toate instanțele judecătorești;
 - b. **Controlul judecătoresc concentrat** – controlul constituționalității legilor se exercită numai de către instanța supremă.
- ✓ Atât controlul judecătoresc difuz, cât și cel concentrat, este, de regulă, un control represiv care intervine după promulgarea legilor, deci după intrarea lor în vigoare și rezultatul este că legile sau dispozițiile din legi declarate ca neconstituționale nu-și produc efectele.
- ✓ Controlul judecătoresc diferă în raport cu căile prin care el se realizează, și anume:
 - a. **Acțiunea în justiție pentru declararea ca neconstituțională a unei legi sau a unei prevederi dintr-o lege;**
 - b. Controlul constituționalității legilor pe cale de acțiune are ca efect anularea legilor sau prevederilor dintr-o lege declarate ca neconstituționale și lipsirea de efecte a legii *erga omnes*.
 - c. **Excepția de neconstituționalitate ridicată ca mijloc de apărare în cadrul unui proces;**
 - ✓ Controlul constituționalității legilor pe cale de excepție nu duce la anularea legii sau dispozițiilor dintr-o lege, ci numai la neaplicarea lor în soluționarea procesului în curs, astfel că declararea de neconstituționalitate pe cale de excepție are efecte numai *inter partes*.
- ✓ Acest tip de control se găsește și în prezent în SUA și este cunoscut sub denumirea de **model american**.
Controlul jurisdicțional, realizat prin alte organe decât cele judecătorești.
- ✓ Este cunoscut sub denumirea de **model european** și a fost fundamentat de Hans Kelsen, care a înființat, în anul 1920, primul organ de acest tip în Austria (Tribunalul constituțional).
- ✓ Cu puțin timp înainte, conform teoriei kelseniene, un tribunal asemănător s-a înființat și în Cehia.
- ✓ În prezent, există astfel de organe în Italia, Ungaria, Polonia, Franța și în România.
- ✓ **Alte clasificări** ale controlului de constituționalitate:

- în funcție de înscriere sau nu în constituție: *explicit și implicit*;
- în funcție de timpul în care se efectuează: *anterior și posterior* adoptării și promulgării legilor;
- în funcție de procedurile folosite: *pe cale de acțiune și pe cale de excepție* (de neconstituționalitate). Cel pe cale de acțiune este un control ofensiv, iar cel pe cale de excepție este unul defensiv și presupune existența unui proces ordinar în care să se ridice excepția, care se va judeca de organul competent.

U. 5. 7. Controlul constituționalității legilor în România

Scurt istoric

- ✓ În România, controlul constituționalității legilor a fost consacrat pe cale pretoriană încă din anul 1912, atunci când Înalta Curte de Casație și Justiție a confirmat hotărârea dată în primă instanță de Tribunalul Ilfov în celebrul „Proces al tramvaielor”, declarând competența instanțelor judecătorești de a cerceta concordanța legilor cu Constituția.
- ✓ Mai târziu, urmând modelul european de justiție constituțională, Constituțiile din 1923 și din 1938 au prevăzut că numai Curtea de Casație și Justiție, în secțiuni unite, avea dreptul de a judeca neconstituționalitatea legilor și de a le declara inaplicabile în speță. În acest sens, se prevedea la art. 103 alin.1 din Constituția din 1923, preluat în art.75 din Constituția din 1938, că „*judecata asupra neconstituționalității legilor se mărginește numai la cazul judecat*”. Aceste Constituții au consacrat astfel un control de constituționalitate concentrat exercitat de instanța supremă.
- ✓ Constituțiile din perioada regimului comunist au creat doar o aparență în ceea ce privește controlul constituționalității legilor; spre exemplu, potrivit Constituției din 1965, acesta era exercitat de către puterea legiuitoare.
- ✓ Revoluția din decembrie 1989 a marcat trecerea la un regim politic democratic. Adunarea Constituantă - care a ales o Comisie de redactare a proiectului Constituției României, formată din deputați și senatori, precum și din specialiști în domeniul dreptului constituțional și al altor științe socio-umane - a adoptat, în ședința din 21 noiembrie 1991, noua Constituție a României, textul acesteia fiind publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991.
- ✓ Potrivit art.149 din Constituția din 1991, aceasta a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991.

- ✓ Art.152 din Constituție prevedea că, „în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Constituției, se înființează Curtea Constituțională”. Astfel, în cursul lunii iunie 1992, judecătorii primei Curți Constituționale au fost numiți pentru perioade de 3, 6 și, respectiv, 9 ani, Președintele României, Camera Deputaților și Senatul desemnând câte un judecător pentru fiecare dintre cele trei perioade. Această modalitate de numire permite înnoirea Curții Constituționale din 3 în 3 ani, ceea ce contribuie la asigurarea independenței judecătorilor față de autoritățile publice care i-au numit.
- ✓ Primele decizii ale Curții Constituționale au fost pronunțate în data de 30 iunie 1992.
- ✓ În anul 2003, urmare a revizuirii Legii fundamentale, art.142 alin.(1) a consacrat rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției, acordându-i-se noi atribuții, care îi sporesc importanța în edificiul instituțional al statului de drept.

Controlul constituționalității legilor după revizuirea constituției

- ✓ Legea de revizuire a Constituției României marchează, prin amploarea și semnificația sa, un moment de referință în evoluția constituțională a țării.
- ✓ Prin revizuirea Constituției s-a realizat o mai mare apropiere de tradițiile constituționale comune ale țărilor membre ale Uniunii Europene, precum și armonizarea cu dispozitivul normativ european.
- ✓ Printre cele mai importante modificări aduse reglementărilor constituționale în vigoare, care ating, practic, toate capitolele Legii fundamentale, cu consecințe directe asupra consolidării statului de drept, sunt cele care privesc activitatea Curții Constituționale.
- ✓ Reglementările constituționale privind controlul de constituționalitate, introduse în urma revizuirii Legii fundamentale, pun în lumină rolul instanței de contencios constituțional exprimat în formula:
- ✓ *“Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției”*, cuprinsă în actualul articol 142, cu care debutează Titlul V al Constituției revizuite și republicate. S-a apreciat, pe bună dreptate, că la nivel constituțional lipsea un text care să precizeze funcția Curții Constituționale³. Această funcție, departe de a rămâne doar un enunț formal, este întărită de noua reglementare a competenței Curții Constituționale, precum și de completările și precizările aduse dispozițiilor constituționale referitoare la efectele pronunțate de Curtea Constituțională.

³ M. Constantinescu, I. Muraru, A. Iorgovan, *Revizuirea Constituției României. Explicații și comentarii*, Editura Rosetti, București, 2003, p. 124.

- ✓ Astfel, Curtea Constituțională este investită, pentru prima dată, cu atribuția de control *“asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau cel puțin 25 de senatori”*. În strânsă legătură cu această atribuție a Curții Constituționale, menționăm că, potrivit noului alineat (3) al articolului 11 din Constituție, *“În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției”*. Dispoziția cuprinsă în acest text clarifică raportul între tratatele internaționale și Constituția națională, asigurând supremația acesteia. Controlul de constituționalitate are ca finalitate, în acest caz, fie să împiedice ratificarea tratatului, fie să determine inițierea procedurii de revizuire a Constituției.
- ✓ Prin modificările și completările substanțiale aduse textelor Constituției, controlul de constituționalitate, parte inseparabilă a statului de drept, va fi consolidat, afirmându-se în mai mare măsură ca principiu de bază al democrației constituționale.

U 5. 8. Constituționalizarea dreptului, consecință a controlului constituționalității legii

- ✓ Constituționalizarea dreptului este principalul efect al controlului de constituționalitate și care se manifestă prin acțiunea complexă de interacțiune dintre constituție și celelalte dispoziții legale. Acest proces presupune o anumită durată în timp și afectează toate ramurile de drept. El **constă** în “interpretarea progresivă a normelor din constituție și a celor de rang inferior constituției și se manifestă prin existența a două fenomene:

- unul ascendent, de sporire cantitativă a normelor constituționale;
- altul descendent, de aprofundare a acestor norme” (Ioan Muraru și Simina

Tănăsescu).

- ✓ **Primul fenomen** presupune ridicarea în rang constituțional a unor norme din alte ramuri de drept;
- ✓ **Cel de-al doilea** prin impregnarea ramurilor de drept cu norme constituționale direct aplicabile.
- ✓ Procesul de constituționalizare este mai pregnant în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale.

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

U5.9. Test de autoevaluare

1. Controlul de constituționalitate se exercită asupra:
 - a. Legilor
 - b. Actelor administrative
 - c. Proiectelor de legi
2. Dacă controlul constituționalității legilor se exercită numai de către instanța supremă avem control judecătoresc:
 - a. difuz
 - b. concentrat
3. În funcție de organul competent să-l realizeze controlul constituționalității legilor se clasifică în
 - a. Control politic
 - b. Control jurisdicțional
 - c. Control parlamentar
 - d. Control social
4. În ce an s-a înființat Curtea Constituțională după Revoluția din 1989?
 - a. 1991
 - b. 1992
 - c. 1993
5. Rolul Curții Constituționale este acela de:
 - a. Garant al supremației Constituției
 - b. Garant al instanțelor judecătorești de drept comun

Răspuns test de autoevaluare:

1. a
2. b
3. a, b
4. b
5. a

U5. 10. Rezumat

- Constituționalitatea legii înseamnă cerința de legalitate a legii, adică aceea potrivit căreia legea trebuie adoptată cu respectarea normelor constituționale atât în spiritul, cât și în litera lor, ceea ce asigură supremația constituției.
- Acte supuse controlului de constituționalitate sunt legea, ca act juridic al Parlamentului și actele normative cu forță juridică egală cu cea a legii (ordonanțe, decrete – legi).
- Acte care nu sunt supuse controlului de constituționalitate sunt actele administrative, și proiectele de legi, pentru că ele nu sunt legi și pot fi retrase de inițiator, până la începerea dezbaterilor.
- În funcție de organul competent să-l realizeze, controlul constituționalității legilor se clasifică în controlul constituționalității legilor exercitat printr-un organ politic (Controlul politic) și controlul constituționalității legilor exercitat printr-un organ jurisdicțional (controlul jurisdicțional).
- Reglementările constituționale privind controlul de constituționalitate, introduse în urma revizuirii Legii fundamentale, pun în lumină rolul instanței de contencios constituțional exprimat în formula: *“Curtea Constituțională este garantul*

supremației Constituției”, cuprinsă în actualul articol 142, cu care debutează Titlul V al Constituției revizuite și republicate.

Temă pentru referat:

 Controlul constituționalității legilor în România

Bibliografie minimală

1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**
2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.
3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

UNITATEA 6

DEZVOLTAREA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI (1864-PREZENT)

Durata medie de studiu individual - 2 ore

Cuprins:

UNITATEA 6 DEZVOLTAREA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI(1864-PREZENT)

- U6. 1. Scopul și obiectivele unității
 - U6. 2. Premise istorice
 - U6. 3. Dezvoltarea constituțională a României până la 1944
 - U6. 4. Dezvoltarea constituțională a României în perioada 1944 până la adoptarea Constituției din 1948
 - U6. 5. Dezvoltarea constituțională a României din anul 1948 până la 22 decembrie 1989
 - U6. 6. Regimul constituțional din România stabilit după 22 decembrie 1989
 - U6. 7. Test de autoevaluare
 - U6. 8. Rezumat
- Bibliografie minimală*

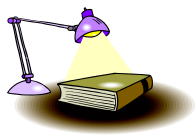
U6. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a prezenta documentele cu valoare constituțională din România din 1864 până în prezent.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- a) *Să prezentați dezvoltarea constituțională a României din 1864 până în prezent*
- b) *Să prezentați elementele de asemănare și deosebire dintre Constituția actuală și Constituțiile anterioare;*

U6. 2. Premise istorice

- ✓ Constituția în România a apărut mult mai târziu decât constituțiile din alte state.
- ✓ Înlăturarea dominației otomane a permis Țărilor Române o dezvoltare, dar această dezvoltare a fost mai lentă.
- ✓ Slăbirea dominației otomane asupra Țărilor Române **începe prin** pacea de la Kuciuk – Kainargi (1774), continuă apoi prin Convenția de la Akkerman (1817), convenție ale cărei prevederi sunt reluate și consemnate în Tratatul de la Adrianopol (1829).
- ✓ Perioada premergătoare apariției constituției române s-a caracterizat și prin puternice frământări și mișcări care au fost forma de manifestare a luptei pentru înfăptuirea unității de stat a poporului român, pentru înlăturarea orânduirii feudale, pentru revendicări cu caracter democratic.
- ✓ Un loc deosebit în cadrul premiselor istorice ale primei Constituții din România îl ocupă înfăptuirea în 1859 a statului unitar național, prin unirea Munteniei și Moldovei sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza.
- ✓ Sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza s-au realizat o serie de reforme importante precum cea agrară și cele politice, administrative și culturale, care au avut ca urmare crearea și dezvoltarea unor instituții statale.

U6. 3. Dezvoltarea constituțională a României până la 1944

- ✓ Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris din 7/19 august 1858 și legea electorală. Acestea reprezintă prima Constituție a României;
- ✓ Constituția din 29 iunie 1866.
- ✓ Constituția din 29 martie 1923. Doctrina timpului a contestat-o datorită faptului că la adoptarea sa nu s-ar fi respectat procedura de modificare prevăzută de Constituția din 1866.
- ✓ Constituția din 28 februarie 1938. Cea mai nedemocratică din această perioadă, pentru că instituționaliza dictatura regală a lui Carol al II – lea. Aceasta a și fost suspendată în 1940.
- ✓ În perioada 1940 - 1944 au fost adoptate o serie de alte acte constituționale cu caracter tranzitoriu.

U6. 4. Dezvoltarea constituțională a României în perioada 1944 până la adoptarea Constituției din 1948

- ✓ Decretul nr. 1626/1944 pentru fixarea drepturilor românilor în cadrele Constituției din 1866 și cu modificările Constituției din 29 martie 1923.
- ✓ Decretul nr. 1849/1944 referitor la urmărirea și sancționarea tuturor celor care au contribuit la dezastrul țării, ca urmare a războiului contra națiunilor unite.
- ✓ Legea nr. 86/1945 – Statutul Naționalităților Minoritare.
- ✓ Legea nr. 187/1945 pentru înfăptuirea reformei agrare.
- ✓ Decretul nr. 2218/1946 privind exercitarea puterii legislative.
- ✓ Legea nr. 363/1947 pentru constituirea Statului Român în republică populară, prin care a dispărut principiul separației puterilor în stat.

U6. 5. Dezvoltarea constituțională a României din anul 1948 până la 22 decembrie 1989

- ✓ *Constituțiile socialiste*
- ✓ Constituția din 13 aprilie 1948
- ✓ Constituția din 4 septembrie 1952
- ✓ Constituția din 21 august 1965

U6. 6. Regimul constituțional din România stabilit după 22 decembrie 1989

- ✓ Decretul - lege nr. 2/1989
- ✓ Decretul - lege nr. 8/1989
- ✓ Decretul - lege nr. 81/1990
- ✓ Decretul - lege nr. 92/1990
- ✓ Constituția din 1991, revizuită în 2003

U6. 7. Test de autoevaluare

1. Care sunt Constituțiile socialiste?
2. Care a fost primul document cu valoare constituțională după 1989?
3. În ce an a fost adoptată Constituția în vigoare? În ce an a fost revizuită?

Timp de lucru : 15 min

Punctaj 100p

U 6. 8. Rezumat

- Constituția în România a apărut mult mai târziu decât constituțiile din alte state.
- Principalele Constituții: Constituția din 1866, Constituția din 1923, Constituția din 1938, Constituția 1948, Constituția din 1952, Constituția din 1965 și Constituția din 1991, revizuită în 2003

Temă pentru referat:

 Constituția din.....

Notă: fiecare student va întocmi un referat prezentând o Constituție la alegere

Bibliografie minimală

1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**
2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.
3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

UNITATEA 7

CETĂȚENIA ROMÂNĂ

Durata medie de studiu individual - 6 ore

Cuprins:

UNITATEA 7 CONTENCIOSUL ADMINISTRATIV: NOȚIUNE, PĂRȚILE, CONDIȚIILE DE INTRODUCERE A ACȚIUNII, ACTELE EXCEPTATE

- U7. 1. Scopul și obiectivele unității
- U7. 2. Istoricul
- U7. 3. Noțiunea de cetățenie
- U7. 4. Natura juridică a cetățeniei
- U7. 5. Reglementarea juridică a cetățeniei române
 - U7.5.1 Sediul materiei
 - U7.5.2.Principiile cetățeniei române
 - U7.5.3.Dobândirea cetățeniei române
 - U7.5.4.Procedura acordării cetățeniei române
 - U7.5.5.Dovada cetățeniei române
 - U7.5.6.Pierderea cetățeniei române
- U7. 6. Test de autoevaluare
- U7. 7. Rezumat
- Bibliografie minimală*

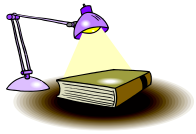
U7. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a prezenta instituția cetățeniei române.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- a) să definiți cetățenia română;
- b) să cunoașteți natura juridică a cetățeniei;
- c) să rețineți modurile de dobândire a cetățeniei;
- d) să prezentați procedura de dobândire a cetățeniei la cerere.
- e) Să cunoașteți modurile de pierdere a cetățeniei.

U7. 2. Istoricul

Noțiunea de cetățean a apărut în antichitate. În dreptul roman era folosit termenul de *civis romanus*.

- ✓ **Primul document** care a folosit noțiunea de cetățenie este Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului din 26 august 1789, care a legat-o de participarea obligatorie a persoanei la viața politică (ca o funcție publică).
- ✓ În secolul al XIX-lea, ideea de cetățenie se extinde tot mai mult.
- ✓ Cetățenia interesează și alte ramuri de drept decât dreptul constituțional și anume dreptul internațional (public și mai ales privat), dreptul civil, dreptul familiei etc.
- ✓ Pentru a determina conținutul, trebuie arătat că legile și constituțiile conferă numai cetățenilor toate drepturile, în timp ce persoanele care nu au această calitate (străinii, inclusiv apatrizii) nu au decât o parte din aceste drepturi, altele decât cele exclusiv politice, deoarece numai cetățenii pot și au dreptul să exercite puterea și astfel numai ei participă la guvernare. În același timp, numai cetățenii pot exercita toate îndatoririle fundamentale. Fiecare stat este obligat să determine prin legislația proprie care sunt cetățenii săi.

U7. 3. Noțiunea de cetățenie

Sensurile noțiunii de cetățenie

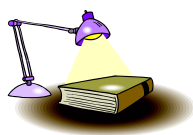
- ✓ În doctrina juridică noțiunea de cetățenie este înțeleasă:
 - a. într-un **sens juridic** (care interesează dreptul constituțional);
 - b. într-un **sens politic**, atunci când este privită ca o apartenență a unui individ la o colectivitate umană (națiune, popor), organizată statal.
- ✓ În sens juridic, cetățenia are **două accepțiuni**:
 - a. de **instituție juridică de drept constituțional** alcătuită din ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile ce se stabilesc între o persoană fizică și statul a cărui cetățenie o poartă acea persoană⁴;
 - b. de **condiție juridică**, pe care o au acele persoane, care au calitatea de cetățean. În această din urmă accepțiune, cetățenia se referă la ideea de subiect de drept și numai în acest sens se poate vorbi de cetățenia unei persoane, dobândirea și pierderea cetățeniei⁵.

⁴ Ghe. Uglén, op. Cit., p. 131.

⁵ T. Drăganu, *Natura juridică a cetățeniei*, în *Studia Universitatis Babeș Bolyai*, series jurisprudentia, 1968, p. 15, citat de Ghe. Uglén, op. Cit., p. 131.

Definiția cetățeniei române

- ✓ Pentru a defini cetățenia trebuie pornit de la faptul că:
 - aceasta are un conținut și o finalitate, care se corelează cu realitățile economice, sociale și culturale concrete dintr-o societate dată;
 - ea reprezentând expresia relațiilor social – economice, politice și juridice, dintre persoanele fizice și stat;
 - cetățenia nu este astfel o simplă legătură politică sau juridică între individ și colectivitate organizată statal, ci o integrare organică în sânul colectivității.
 - titlul de cetățean dovedește apartenența persoanei la stat;
 - ca membri ai colectivității umane organizate statal cetățenii se bucură de **toate drepturile și libertățile** fundamentale prevăzute de constituție și care sunt **garantate** în exercitarea lor efectivă de Constituție și legi, prin mijloace materiale, juridice etc.
 - numai **persoanele fizice** au cetățenie, nu și persoanele juridice sau bunurile.
- ✓ **Cetățenia română** constituie acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relațiile permanente social – economice, politice și juridice dintre persoana fizică și stat, dovedind apartenența sa la acel stat și atribuind persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul drepturilor și îndatoririlor prevăzute de constituție și de legi.
- ✓ Cetățenia română este legătura și apartenența unei persoane fizice la statul român.
- ✓ Cetățenii români sunt egali în fața legii; numai ei vor fi admiși în funcțiile publice civile și militare.

U7. 4. Natura juridică a cetățeniei

În ceea ce privește natura juridică a cetățeniei, în literatura de specialitate au fost exprimate mai multe teorii:

- **Teoria contractuală** – potrivit căreia fundamentul juridic al cetățeniei s-ar afla în contractul intervenit între stat și persoana fizică, prin care se manifestă voința persoanei de a deveni cetățean, și a statului de a fi de acord cu acesta.
- nu poate fi acceptată întrucât contractul este un acord de voință, iar în cazul dobândirii cetățeniei prin naștere, voința celui născut nu se poate exprima în nici un fel. În acest caz, cetățenia se dobândește ca efect al nașterii, și nu ca urmare a încheierii unui

contract, deci a manifestării de voință, a unui acord de voință între stat și o persoană fizică.

➤ **Teoria voinței unilaterale a statului** – potrivit căreia statul este cel care acordă cetățenia, fiind astfel un act unilateral de voință a statului⁶.

- nu poate fi acceptată întrucât este inaplicabilă în cazul dobândirii cetățeniei la cerere, situație în care statul nu-și poate impune în mod unilateral voința cu privire la dobândirea cetățeniei de către o persoană fizică.. Numai în cazul în care aceasta își manifestă voința de a deveni cetățean al unui stat, ea poate deveni cetățean al statului respectiv, cu condiția însă ca și statul să fie de acord cu cererea persoanei fizice.

➤ **Teoria raportului juridic** – potrivit căreia cetățenia este un raport juridic intervenit între stat și o persoană fizică, un raport juridic de drept constituțional, al cărui conținut cuprinde drepturile și obligațiile reciproce dintre stat și persoană fizică⁷.

➤ **Teoria capacității juridice** – potrivit căreia cetățenia este o parte a capacității juridice a unei persoane fizice, prin care aceasta dobândește posibilitatea de a fi titularul tuturor drepturilor și îndatoririlor prevăzute de constituție și de legi⁸.

Capacitatea juridică – posibilitatea de a fi subiect de drept și de a avea anumite drepturi și obligații. În unele ramuri ale dreptului capacitatea juridică se divide în capacitate de folosință și capacitate de exercițiu. În dreptul constituțional această diviziune este lipsită de însemnătate practică și teoretică în acele ramuri ale dreptului în care capacitatea de exercițiu a cetățeanului se naște odată cu capacitatea de folosință și în aceleași condiții cu ea. Prin urmare, capacitatea juridică se divide în capacitate de exercițiu și de folosință numai în ramurile dreptului în care drepturile pot aparține unui titular, fără ca el să aibă, în același timp, și exercițiul lor. În cazul drepturilor care implică exercitarea lor de către titular, de exemplu în cazul drepturilor politice divizarea capacității juridice nu mai are sens⁹.

În dreptul constituțional, autorii de specialitate fac distincție între *capacitatea juridică deplină* și *capacitatea juridică restrânsă*, astfel:

- Capacitate juridică deplină au numai cetățenii, deoarece numai ei sunt titularii tuturor drepturilor și îndatoririle prevăzute de legislația unei țări;

⁶ P. Negulescu, *Tratat de drept public*, București, 1942, p. 75.

⁷ N. Prisca, *Drept constituțional*, E. D. P., București, 1972, p. 186.

⁸ Ghe. Uglean, op. cit., p. 134.

⁹ Ibidem.

- Capacitate juridică restrânsă au străinii și apatrizii deoarece nu pot avea decât o parte din drepturile și îndatoririle prevăzute de constituție și de celelalte legi ale statului respectiv.

În concluzie, cetățenia este un element, o parte a capacității juridice a persoanei fizice, în temeiul căreia între stat și acea persoană ia naștere un raport juridic, raportul de cetățenie, alcătuit din totalitatea drepturilor și obligațiilor reciproce dintre stat și cetățean.

- Împărtășim opinia exprimată în literatura juridică potrivit căreia cetățenia este un **element al capacității juridice**.

U7. 5. Reglementarea juridică a cetățeniei române

U7. 5. 1. Sediul materiei

- Normele juridice care reglementează cetățenia sunt norme ale dreptului constituțional, ele formând o instituție a acestei ramuri de drept.
- Normele privitoare la cetățenie se găsesc în **Constituție**, care este izvorul principal al dreptului constituțional, în **art. 5**.
- ✓ **Legea nr. 21/1991** privind cetățenia română, cu modificările și completările ulterioare.
- ✓ **Convenția europeană asupra cetățeniei**, adoptată la 6 noiembrie 1997, de către Consiliul Europei, la Strasbourg, și care a fost ratificată de România, prin Legea nr. 396/2002 (Monitorul Oficial nr. 490 din 9 iulie 2002), cu trei rezerve.

U7. 5. 2. Principiile cetățeniei române

- ✓ Analiza normelor juridice care formează instituția juridică a cetățeniei, permite formularea unor **principii** care stau la baza cetățeniei române. Aceste principii sunt:
 - a. **Cetățenia este o problemă de stat** – cetățenia nu este lăsată la libera apreciere a persoanei fizice, care poate cere obținerea sau poate renunța la cetățenia română, dar numai în condițiile stabilite de lege. Modurile de dobândire și de pierdere a cetățeniei române, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor sunt reglementate numai prin lege, stabilirea lor fiind un atribut exclusiv al statului¹⁰.
 - b. **Fiecare persoană fizică are dreptul la o cetățenie**, iar conform art. 3 pct. 1 din Convenție, fiecare stat este obligat să determine prin propria legislație, care sunt cetățenii săi. Nimeni nu poate fi, în mod arbitrar, privat de cetățenia sa.

¹⁰ Idem, p. 136.

- c. **Numai cetățenii români sunt titularii tuturor drepturilor prevăzute de constituție și legi**, unele dintre ele fiind doar ale cetățenilor români și anume:
- b₁) *dreptul de a alege și dreptul de a fi ales în autoritățile reprezentative* (art. 36, 37 din Constituție);
 - b₂) *dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința pe teritoriul României și de a circula liber pe acest teritoriu* (art. 25 (2) din Constituție);
 - b₃) *dreptul de a ocupa orice demnitate publică sau de a fi angajat în orice funcție publică, pentru care îndeplinește condițiile cerute de lege* (art. 16(3) din Constituție);
 - b₄) *dreptul de a nu fi extrădat și expulzat decât în anumite condiții*, conform art. 19 (1) din Constituție;
 - b₅) *dreptul de a fi protejat diplomatic de către statul român, atunci când se află în străinătate*. (art. 1 din Legea cetățeniei române și art. 17 din Constituție).
- d. **Numai cetățenii sunt ținuti a îndeplini toate obligațiile stabilite prin Constituție și legile țării.**
- ✓ Unele obligații, prevăzute de Constituția și legile românești, **aparțin în exclusivitate cetățenilor români**, pentru că numai ei pot fi titularii tuturor drepturilor și obligațiilor. Persoanele care nu au această calitate nu sunt ținute a îndeplini anumite îndatoriri, ce revin numai cetățenilor români.
 - ✓ Aceste obligații sunt:
 1. *fidelitatea față de țară;*
 2. *contribuirea la cheltuielile publice;*
 3. *exercitarea cu bună credință a drepturilor și îndatoririlor și respectarea acestora;*
 4. *apărarea țării.*
- e. **Cetățenii români sunt egali în fața legii** (drepturi și îndatoriri) fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere sau întemeiată pe orice altă împrejurare și indiferent de modul în care au dobândit cetățenia.
- f. **Căsătoria nu produce nici un efect juridic asupra cetățeniei soților.** De asemenea, **declararea nulității, anularea sau desfacerea căsătoriei nu produc nici un efect asupra cetățeniei soțului, care a dobândit cetățenia română în timpul căsătoriei.**

- g. **Schimbarea cetățeniei unuia din soți nu produce nici un efect asupra cetățeniei române a celuilalt soț.** Cetățenia română se dobândește fără să aibă în vedere că potrivit legii unui alt stat o persoana era și cetățean al aceluia stat.

U7. 5. 3. Dobândirea cetățeniei române

Sisteme de dobândire a cetățeniei

- ✓ Dobândirea cetățeniei, se face pe baza a **două sisteme** și anume:
 - a. sistemul care are la bază principiul *jus sanguinis* (dreptul sângelui), care se utilizează în Franța, Belgia, Italia, țările scandinave etc.; în acest sistem, copilul devine cetățeanul unui stat dacă se naște din părinți care, amândoi sau numai unul, au cetățenia statului respectiv.
 - b. sistemul *jus loci* sau *jus soli* (dreptul locului, adică al teritoriului pe care s-a născut o persoană fizică), care se utilizează în SUA, Marea Britanie, America Latină etc.; în acest sistem, copilul devine cetățeanul unui stat dacă se naște pe teritoriul statului respectiv.
- ✓ **În dreptul român** a fost adoptat sistemul care are la bază sistemul *jus sanguinis*.

Moduri de dobândire a cetățeniei române

- ✓ Conform dispozițiilor art 5 din Constituția României, revizuită, cetățenia română se dobândește, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică
- ✓ În dezvoltarea textului constituțional, Legea nr. 21/1991 privind cetățenia română, republicată¹¹, cu modificările și completările ulterioare¹², reglementează modurile de dobândire, precum și modurile de pierdere a cetățeniei române, stabilind totodată condițiile și procedura după care se realizează.
- ✓ Astfel, conform dispozițiilor art.4 din Legea cetățeniei române, cetățenia română poate fi dobândită prin:
 - a) naștere;
 - b) adopție;
 - c) acordare la cerere

2. Dobândirea cetățeniei române prin naștere

- ✓ Legea cetățeniei române, în art. 5, alin 1, stabilește că este cetățean român copilul care **se naște** (pe teritoriul României), din părinți cetățeni români.

¹¹ M. Of. al României, Partea I, nr. 93/10.02.2010.

¹² Ultimele modificări prin Legea nr. 44/2013

- ✓ De asemenea, sunt cetățeni români cei care:
 - a) s-au născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinți este cetățean român;
 - b) s-au născut în străinătate și ambii părinți sau numai unul dintre ei are cetățenia română.
- ✓ Copilul găsit pe teritoriul statului român este considerat cetățean român, până la proba contrarie, dacă niciunul dintre părinți nu este cunoscut.

3. Dobândirea cetățeniei române prin adopție

- ✓ Conform art. 6 din lege, cetățenia română se dobândește de către copilul cetățean străin sau fără cetățenie, prin **adopție** dacă:
 - Adoptatorii sun cetățeni români
 - cel puțin unul dintre soți care adoptă este cetățean român sau;
 - atunci când adopția se face de o singură persoană, dacă acesta este cetățean român;
 - adoptatul nu a împlinit vârsta de 18 ani;
 - dacă adoptatul este major este necesar și consimțământul acestuia
- ✓ În cazul în care numai unul dintre adoptatori este cetățean român, cetățenia adoptatului va fi hotărâtă, de comun acord, de către adoptatori.
- ✓ Legea cetățeniei române prevede, în art. 6, alin. 2, o soluție nouă față de reglementarea legală anterioară, pentru cazul în care adoptatorii nu cad de acord asupra cetățeniei copilului adoptat, instanța judecătorească competentă să încuviințeze adopția va decide, ținând seama de interesele copilului.
- ✓ În cazul în care copilul a împlinit vârsta de 14 ani, în vederea încuviințării adopției este necesar și consimțământul lui, care trebuie să fie dat în forma unei declarații autentice, în fața notarului public.
- ✓ În cazul declarării nulității sau anulării adopției, copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani este considerat că nu a fost niciodată cetățean român, dacă domiciliază în străinătate sau dacă părăsește țara pentru a domicilia în străinătate.
- ✓ În cazul desfacerii adopției copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani pierde cetățenia română pe data desfacerii adopției, dacă acesta domiciliază în străinătate sau dacă părăsește țara pentru a domicilia în străinătate.

4. Dobândirea (acordarea) cetățeniei române la cerere

- ✓ Acest mod de dobândire a cetățeniei privește pe **cetățenii străini** sau **apatrizii** (persoanele fără cetățenie), care își manifestă dorința de a se integra în societatea românească.
- ✓ Conform dispozițiilor art. 8, alin 1 din Legea cetățeniei române, condițiile pentru acordarea cetățeniei române la cerere sunt:
 - a. s-a născut și domiciliază, la data cererii, pe teritoriul României sau, deși nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază în condițiile legii pe teritoriul statului român de cel puțin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit și conviețuiește cu un cetățean român, de cel puțin 5 ani de la data căsătoriei;
 - b. dovedește prin comportament, acțiuni și atitudine, loialitate față de statul român, nu întreprinde sau sprijină acțiuni împotriva ordinii de drept sau a securității naționale și declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acțiuni;
 - c. a împlinit vârsta de 18 ani;
 - d. are asigurate în România mijloacele legale pentru o existență decentă, în condițiile stabilite de legislația privind regimul străinilor;
 - e. este cunoscut cu o bună comportare și nu a fost condamnat în țară sau în străinătate pentru o infracțiune care îl face nedemn de a fi cetățean român; (trădarea, spionajul, trădarea prin transmiterea de informații secrete de stat, trădarea prin ajutarea inamicului etc)
 - f. cunoaște limba română și posedă noțiuni elementare de cultură și civilizație românească, în măsură suficientă pentru a se integra în viața socială;
 - g. cunoaște prevederile Constituției României și imnul național.
- ✓ Termenele prevăzute de lege pot fi reduse până la jumătate în cazul în care solicitantul:
 - este o personalitate recunoscută pe plan internațional,
 - este cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene,
 - a dobândit statutul de refugiat potrivit prevederilor legale în vigoare,
 - a investit în România sume care depășesc 1 milion de euro.
- ✓ Dacă cetățeanul străin sau persoana fără cetățenie care a solicitat să i se acorde cetățenia română se află în afara teritoriului statului român o perioadă mai mare de 6 luni în cursul unui an, anul respectiv nu se ia în calcul la stabilirea perioadei.

- ✓ Copilul născut din părinți cetățeni străini sau fără cetățenie și care nu a împlinit vârsta de 18 ani dobândește cetățenia română o dată cu părinții săi.
- ✓ În cazul în care numai unul dintre părinți dobândește cetățenia română, părinții vor hotărî, de comun acord, cu privire la cetățenia copilului. În situația în care părinții nu cad de acord, tribunalul de la domiciliul minorului va decide, ținând seama de interesele acestuia. În cazul copilului, care a împlinit vârsta de 14 ani este necesar consimțământul acestuia, care trebuie dat în fața unui notar public.
- ✓ Copilul dobândește cetățenia română pe aceeași dată cu părintele său.
- ✓ Conform dispozițiilor art. 10, alin 1, cetățenia română se poate acorda și persoanelor care au pierdut această cetățenie, precum și descendenților acestora până la gradul II inclusiv și care cer redobândirea ei, cu păstrarea cetățeniei străine și stabilirea domiciliului în țară sau cu menținerea acestuia în străinătate, dacă îndeplinesc în mod corespunzător condițiile prevăzute la art. 8 alin. (1) lit. b) - e). Dispozițiile alin. (1) se aplică și apatrizilor foști cetățeni români și descendenților acestora până la gradul II inclusiv.
- ✓ Redobândirea cetățeniei de către unul dintre soți nu are nicio consecință asupra cetățeniei celuilalt soț. Soțul cetățean străin sau fără cetățenie al persoanei care redobândește cetățenia română poate cere acordarea cetățeniei române în condițiile legii.
- ✓ Persoanele care au dobândit cetățenia română prin naștere sau prin adopție și care au pierdut-o din motive neimputabile lor sau această cetățenie le-a fost ridicată fără voia lor, precum și descendenții acestora până la gradul III, la cerere, pot redobândi sau li se poate acorda cetățenia română, cu posibilitatea păstrării cetățeniei străine și stabilirea domiciliului în țară sau cu menținerea acestuia în străinătate, dacă îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 8 alin. (1) lit. b), c) și e).

Cetățenia copilului găsit pe teritoriul României

- ✓ Potrivit legii române, copilul găsit pe teritoriul român este cetățean român dacă nici unul din părinți nu este cunoscut.
- ✓ Această soluție se întemeiază tot pe principiul *jus sanguinis*, prezumându-se că cel puțin unul din părinți a fost cetățean român.

U 7. 5. 4. Procedura acordării cetățeniei române

- ✓ **Procedura** de acordare a cetățeniei române este reglementată în Capitolul III din Legea nr. 21/1991 și se aplică în cazurile de acordare a cetățeniei române **la cerere**.
- ✓ Se **declanșează** la cererea în limba română a persoanei care solicită cetățenia română, cerere care se face personal sau în cazuri temeinic justificate prin mandatar cu procură specială și autentică.
- ✓ Cererea va trebui să fie însoțită de **actele care dovedesc** îndeplinirea condițiilor legale și va trebui depusă la sediul Autorității Naționale pentru Cetățenie sau pentru cazurile de la art. 10 alin. 1 și 11 la misiunile diplomatice sau la oficiile consulare ale României.
- ✓ Urmează **trei faze**, toate cu caracter administrativ:

1. Faza de examinare a cererii de acordare a cetățeniei române la cerere sau prin repatriere

2. Faza de acordare a cetățeniei române

3. Faza jurământului de credință (dobândirea cetățeniei)

A. Faza de examinare a cererii

- ✓ Cererea este adresată și este examinată de o Comisie pentru cetățenie, entitate fără personalitate juridică din cadrul Autorității Naționale pentru Cetățenie (ANC).
- ✓ Comisia, cu activitate permanentă, este **compusă** dintr-un președinte și 20 de membri, personal din cadrul ANC; lucrările Comisiei nu sunt publice, se desfășoară în prezența a cel puțin 3 membri și sunt prezidate de președinte, iar în lipsa acestuia de către un membru desemnat de acesta.
- ✓ Membrii Comisiei și președintele sunt numiți prin ordin al ministrului justiției pentru un mandat de 2 ani și pot fi revocați pe toată durata mandatului prin ordin al ministrului justiției.
- ✓ Cererea este înregistrată la secretariatul tehnic al Comisiei.
- ✓ În cazul în care se constată lipsa unor documente necesare soluționării cererii, președintele Comisiei solicită prin rezoluție completarea dosarului;
- ✓ Dacă în termen de cel mult 6 luni de la primirea solicitării, nu sunt transmise actele necesare, cererea se va respinge ca nesusținută.
- ✓ Președintele Comisiei, prin rezoluție, stabilește termenul la care se va dezbate cererea de acordare sau redobândire a cetățeniei, dispunând totodată solicitarea de

relații de la orice autorități și citarea oricărei persoane, care ar putea da relații sau informații folositoare.

- ✓ Dacă se constată de către Comisie necesitatea audierii unor persoane care ar putea da informații utile în vederea soluționării cererii, dispune citarea acestora.
- ✓ Comisia, dacă sunt întrunite condițiile legale pentru acordarea cetățeniei române, stabilește într-un termen ce nu va depăși 6 luni programarea persoanei la interviu pentru verificarea cunoștințelor de limba română, istorie și civilizație, cunoașterea Constituției și a imnului național.
- ✓ Dacă solicitantul este declarat admis la interviu, Comisia va întocmi un raport în care va menționa întrunirea condițiilor legale pentru acordarea sau, după caz, redobândirea cetățeniei. Raportul se înaintează președintelui ANC.
- ✓ În cazul în care nu sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru acordarea sau redobândirea cetățeniei, precum și în cazul nepromovării interviului ori al neapărării, în mod justificat la susținerea acestuia, Comisia, printr-un raport motivat, propune președintelui ANC respingerea cererii. O nouă cerere de acordare sau de redobândire a cetățeniei române se poate depune după 6 luni de la respingerea cererii anterioare.

B. Faza de acordare a cetățeniei

- ✓ Președintele ANC emite ordinul pentru acordarea sau redobândirea cetățeniei române, la cerere, dacă sunt îndeplinite condițiile legale în acest sens./ dacă constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, președintele ANC respinge, prin ordin, cererea de acordare sau redobândire a cetățeniei.
- ✓ Ordinul de acordare sau de redobândire a cetățeniei române/ordinul de respingere se comunică solicitantului, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, de îndată, de la data emiterii ordinului.
- ✓ În cazul în care constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie respinge, prin ordin, cererea de acordare sau de redobândire a cetățeniei.
- ✓ Ordinul de respingere a cererii de acordare sau redobândire a cetățeniei române poate fi atacat, în termen de 15 zile de la data comunicării, la Curtea de Apel București, Secția contencios administrativ. Hotărârea curții de apel este definitivă și poate fi supusă recursului la Secția de contencios administrativ a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

C. Faza jurământului de credință față de România

- ✓ Legea face deosebire între: **“acordarea cetățeniei”** prin ordin al președintelui ANC, care are ca efect necesitatea depunerii jurământului de credință și **“dobândirea cetățeniei”**, care coincide cu depunerea jurământului de credință și care are ca efect obținerea cetățeniei române, pe data depunerii jurământului.
- ✓ Cetățenia română se acordă sau se redobândește la data depunerii jurământului de credință.
- ✓ Conform dispozițiilor art. 20, alin 2 din Legea privind cetățenia română, în termen de 3 luni de la data comunicării ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau redobândire a cetățeniei române, persoanele cărora li s-a acordat sau care au redobândit cetățenia română vor depune jurământul de credință față de România.
- ✓ Jurământul de credință se depune în ședință solemnă în fața ministrului justiției și a președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie sau a unuia dintre cei 2 vicepreședinți ai autorității delegați în acest sens și are următorul conținut:
"Jur să fiu devotat patriei și poporului român, să apăr drepturile și interesele naționale, să respect Constituția și legile României."
- ✓ După depunerea jurământului, Comisia eliberează certificatul de cetățenie română, care va fi întocmit în două exemplare, semnate de președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie, dintre care un exemplar va fi înmănat titularului. Ambele exemplare ale certificatului conțin elemente de siguranță și au aplicate fotografiile ale titularului.
- ✓ În situația în care copiii minori dobândesc cetățenia română odată cu părinții sau cu unul dintre ei, aceștia vor fi înscrși în certificatul de cetățenie al părinților și nu depun jurământul.
- ✓ Persoana care a obținut cetățenia română în condițiile prevăzute la art. 10 și 11, cu menținerea domiciliului în străinătate, va depune jurământul de credință în fața șefului misiunii diplomatice sau al oficiului consular al României din țara în care domiciliază, în termenul de 3 luni de la data comunicării ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie.
- ✓ În acest caz, certificatul de cetățenie română va fi eliberat de șeful misiunii diplomatice sau al oficiului consular respectiv.

- ✓ În cazul în care copilul devine major în timpul procesului de soluționare a cererii și până la data dobândirii de către părinți a cetățeniei române, acesta va depune jurământul și i se va elibera certificat de cetățenie distinct.
- ✓ Nedepunerea, din motive imputabile persoanei care a obținut cetățenia română, a jurământului de credință, în termenul prevăzut la art. 20 alin. (2), atrage încetarea efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române față de persoana în cauză.
- ✓ Constatarea încetării efectelor ordinului de acordare sau de redobândire a cetățeniei române față de persoanele care nu au depus jurământul în condițiile legii se face de către președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie, la sesizarea direcției de specialitate din cadrul autorității, sau, după caz, de șeful misiunii diplomatice ori al oficiului consular.
- ✓ Persoana care decedează înaintea depunerii jurământului de credință față de România este recunoscută ca fiind cetățean român, la cererea succesorilor săi legali, de la data emiterii ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau de redobândire a cetățeniei române, urmând a fi eliberat certificatul de cetățenie de către Comisie. Cererea poate fi depusă în termen de un an de la data decesului titularului cererii de acordare sau de redobândire a cetățeniei române.
- ✓ Persoana care nu poate depune jurământul de credință față de România din cauza unui handicap permanent sau a unei boli cronice obține cetățenia română de la data emiterii ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau, după caz, de redobândire a cetățeniei române, pe baza cererii și a înscrisurilor medicale, transmise în acest sens, personal sau prin reprezentantul legal ori convențional cu mandat special, până la data finalizării procedurii de acordare sau, după caz, de redobândire a cetățeniei. Cererea adresată Comisiei privind eliberarea certificatului de cetățenie poate fi formulată în termen de un an de la data luării la cunoștință a termenului de depunere a jurământului de credință. Nedepunerea cererii în termenul de un an atrage încetarea efectelor ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de acordare sau de redobândire a cetățeniei române.

Cetățenia de onoare

- ✓ Se acordă numai unor străini, pentru servicii deosebite aduse țării și națiunii române. Noțiunea de străin este înțeleasă în sensul legii române.

- ✓ Se acordă de către Parlamentul României, la propunerea Guvernului, fără îndeplinirea vreunei formalități sau proceduri, în afară de cele specifice celor două categorii de autorități publice (art. 36 din lege).
- ✓ Persoanele care au dobândit cetățenia de onoare se bucură de toate drepturile și libertățile recunoscute cetățenilor români, cu excepția dreptului de a alege și de a fi ales și a dreptului de a ocupa o funcție publică (art. 16 alin. 3 din Constituție).

U 7. 5. 5. Dovada cetățeniei române

- ✓ Dovada cetățeniei române se face prin:
 - buletinul de identitate (cartea de identitate), pașaport sau certificat de cetățenie română - regula.
 - Certificat de naștere și actul de identitate sau pașaportul părinților (copii sub 14 ani)
 - Certificat de naștere (copii sub 14 ani găsiți pe teritoriul României)
 - dovezi de cetățenie pentru cetățenii români aflați în străinătate, eliberate de către misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României, în caz de nevoie.

U 7. 5. 6. Pierderea cetățeniei române

Moduri de pierdere a cetățeniei române

- ✓ Conform dispozițiilor art. 24 din Legea cetățeniei române, cetățenia română se pierde prin:
 - a. retragerea cetățeniei române;
 - b. aprobarea renunțării la cetățenia română;
 - c. în alte cazuri prevăzute de lege.

a. Retragerea cetățeniei române

- ✓ Apare ca o sancțiune, atât în legislațiile străine cât și în cea română dinaintea anului 1948 și se aplică cetățenilor români.
- ✓ Conform dispozițiilor art. 25, alin 1 din Legea cetățeniei române, se poate retrage cetățenia română celui care:
 - a. aflat în străinătate, săvârșește fapte deosebit de grave prin care vatămă interesele statului român sau lezează prestigiul României;
 - b. aflat în străinătate, se înrolează în forțele armate ale unui stat cu care România a rupt relațiile diplomatice sau cu care este în stare de război;
 - c. a obținut cetățenia română prin mijloace frauduloase;

d. este cunoscut ca având legături cu grupări teroriste sau le-a sprijinit, sub orice formă, ori a săvârșit alte fapte care pun în pericol siguranța națională.

- ✓ În primul rând se constată că nu se poate retrage cetățenia română decât persoanelor, care se află în afara granițelor țării.
- ✓ Cetățeanului român care domiciliază pe teritoriul României i se poate retrage cetățenia română decât atunci când a obținut-o în mod fraudulos sau are legături cu grupări teroriste.
- ✓ Legea nu îngăduie retragerea cetățeniei române cetățeanului român care a dobândit-o prin naștere.
- ✓ Retragerea cetățeniei române se pronunță numai împotriva persoanei vinovate, aflate în una din situațiile prevăzute de lege și menționate mai înainte.
- ✓ Nu produce nici un efect juridic asupra cetățeniei soțului sau copiilor persoanei căreia i s-a retras cetățenia.
- ✓ Procedura retragerii cetățeniei române este aceeași ca cea pentru acordarea acesteia, cu excepția fazei de depunere a jurământului.
- ✓ **Sesizarea** comisiei pentru cetățenie se poate face, în scris, de oricine (autoritate sau persoană) are cunoștință de existența vreunui motiv pentru retragerea cetățeniei. Sesizarea trebuie, în mod obligatoriu, să fie însoțită de dovezile pe care se bazează.
- ✓ Președintele Comisiei dispune prin rezoluție solicitarea punctului de vedere al autorităților competente cu privire la îndeplinirea condițiilor legale privind retragerea cetățeniei; invitarea persoanei care a formulat sesizarea, precum și a oricărei alte persoane care ar putea da informații utile soluționării cererii; citarea persoanei pentru care se solicită retragerea cetățeniei.
- ✓ Retragerea cetățeniei se face de Președintele Autorității Naționale pentru Cetățenie prin ordin, la propunerea Comisiei pentru Cetățenie, propunere bazată pe **raportul** motivat al acesteia.
- ✓ Ordinul președintelui ANC de admitere sau de respingere a sesizării de retragere a cetățeniei se comunică persoanei în cauză, precum și persoanei care a făcut sesizarea, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire.
- ✓ Ordinul poate fi atacat în termen de 15 zile de la data comunicării, la secția de contencios administrativ și fiscal a curții de apel de la domiciliul sau, după caz, reședința solicitantului.

- ✓ Produce efecte doar față de cel ce a formulat cererea, pierderea cetățeniei române realizându-se la data emiterii ordinului președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie de aprobare a retragerii cetățeniei române.

b. Renunțarea la cetățenia română

- ✓ Este un mod amiabil de rezolvare a unor probleme ce țin de statutul juridic al persoanei.
- ✓ A fost reglementată, ca mod de pierdere a cetățeniei, deoarece se pot ivi situații în care o persoană, cetățean român, dorește să se stabilească în străinătate și să obțină cetățenia statului unde se stabilește.
- ✓ Conform dispozițiilor art 27 din Legea privind cetățenia română, pentru motive temeinice se poate aproba renunțarea la cetățenia română persoanei care a împlinit vârsta de 18 ani și care:
 - a) nu este învinuită sau inculpată într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală;
 - b) nu este urmărită pentru debite către stat, persoane fizice sau juridice din țară sau, având astfel de debite, le achită ori prezintă garanții corespunzătoare pentru achitarea lor;
 - c) a dobândit ori a solicitat și are asigurarea că va dobândi o altă cetățenie.
- ✓ Cererea de renunțare la cetățenia română se face personal sau prin mandatar cu procură specială și autentică și se rezolvă potrivit procedurii prevăzute de lege pentru acordarea cetățeniei române, cu excepția fazei de depunere a jurământului de credință.
- ✓ Se aprobă prin ordin al președintelui Autorității Naționale pentru Cetățenie, la propunerea Comisiei pentru cetățenie, pe baza unui raport motivat.
- ✓ Nu produce efecte decât față de cel ce o face, nu și față de soț sau copii.
- ✓ Legea română prevede că:
 - în cazul în care ambii părinți (sau unul, dacă numai acesta este cunoscut sau în viață) obțin aprobarea renunțării la cetățenia română, iar copilul minor se află împreună cu ei în străinătate ori părăsește împreună cu ei țara, copilul pierde cetățenia română odată cu părinții săi;
 - dacă aceștia au pierdut cetățenia română la date diferite, copilul o pierde pe ultima dintre aceste date;

- copilul minor care, pentru a domicilia în străinătate, părăsește țara după ce ambii părinți au pierdut cetățenia română, pierde cetățenia română pe data plecării sale din țară;
- în toate situațiile de mai sus, copilul care a împlinit vârsta de 14 ani i se cere consimțământul, care trebuie să fie dat în forma unei declarații autentice, în fața notarului public;
- produce efecte de la data eliberării adeverinței de renunțare la cetățenia română;

c. Alte cazuri de pierdere a cetățeniei române

- ✓ Privesc însă **numai copiii minori**, copii care de regulă urmează condiția juridică a părinților (firești sau adoptatori).
- ✓ Aceste situații sunt:
 - **Adopția** unui copil minor, cetățean român, de către cetățeni străini. (art. 29, alin 1)
 - **Stabilirea filiației** copilului găsit pe teritoriul României.
 - **Anularea, declararea nulității sau desfacerea adopției** unui minor străin de către cetățeni români.
- ✓ Legea nr. 21/1991 prevede că, pentru toate aceste situații de pierdere a cetățeniei române, în alte cazuri decât cele de retragere sau de renunțare la cetățenia română, se aplică **procedura** reglementată de legea cetățeniei române pentru retragerea sau renunțarea la cetățenia română.

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

U7. 6. Test de autoevaluare

1. Definiți cetățenia! (20p)
2. Care sunt principiile cetățeniei române? (20p)
3. Cetățenia română se poate dobândi? (20p)
 - a. La căsătorie
 - b. La naștere
 - c. Prin adopție
 - d. La cerere
 - e. La data stabilirii domiciliului în România (20p)
4. Cetățenia de onoare se acordă de către:
 - a. Parlamentul României
 - b. Guvernul României
 - c. Autoritatea Națională pentru Cetățenie (20p)
5. Care sunt condițiile pentru acordarea cetățeniei române la cerere?(20p)

Răspuns test de autoevaluare:

3. b, c, d
4. a

U7. 7. Rezumat

- Cetățenia română constituie acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relațiile permanente social – economice, politice și juridice dintre persoana fizică și stat, dovedind apartenența sa la acel stat și atribuind persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul drepturilor și îndatoririlor prevăzute de constituție și de legi.
- Cetățenia română este legătura și apartenența unei persoane fizice la statul român.
- În ceea ce privește natura juridică a cetățeniei, în literatura de specialitate au fost exprimate mai multe teorii, și anume: teoria contractuală, teoria voinței unilaterale a statului, teoria raportului juridic și teoria capacității juridice
- Analiza normelor juridice care formează instituția juridică a cetățeniei, permite formularea unor principii care stau la baza cetățeniei române. Aceste principii sunt: cetățenia este o problemă de stat; fiecare persoană fizică are dreptul la o cetățenie; numai cetățenii români sunt titularii tuturor drepturilor prevăzute de constituție și legi; numai cetățenii sunt ținuți a îndeplini toate obligațiile stabilite prin Constituție și legile țării; unele obligații, prevăzute de Constituția și legile românești, aparțin în exclusivitate cetățenilor români, pentru că numai ei pot fi titularii tuturor drepturilor și obligațiilor; cetățenii români sunt egali în fața legii (drepturi și îndatoriri) fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere sau întemeiată pe orice altă împrejurare și indiferent de modul în care au dobândit cetățenia; căsătoria nu produce nici un efect juridic asupra cetățeniei soților; schimbarea cetățeniei unuia din soți nu produce nici un efect asupra cetățeniei române a celuilalt soț.
- Conform dispozițiilor art.4 din Legea cetățeniei române, cetățenia română poate fi dobândită prin: naștere; adopție; la cerere
- Conform dispozițiilor art. 24 din Legea cetățeniei române, cetățenia română se pierde prin: retragerea; aprobarea renunțării la cetățenia română; în alte cazuri prevăzute de lege.

Temă pentru referat:

 Procedura acordării cetățeniei române la cerere

Bibliografie minimală

1. **Constituția României din 1991, revizuită în 2003**
2. **Gheorghe Iancu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.
3. **Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu**, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.
4. **Legea nr. 21/1991** privind cetățenia română, republicată, cu modificările și completările ulterioare.
5. **Convenția europeană asupra cetățeniei**, adoptată la 6 noiembrie 1997, de către Consiliul Europei, la Strasbourg, și care a fost ratificată de România, prin Legea nr. 396/2002 (Monitorul Oficial nr. 490 din 9 iulie 2002), cu trei rezerve.

UNITATEA 8

DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI

Durata medie de studiu individual - 6 ore

Cuprins:

UNITATEA 8 DREPTURILE, LIBERTĂȚILE ȘI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI

- U8. 1. Scopul și obiectivele unității de învățare
 - U8. 2. Noțiunea de drepturi și îndatoriri fundamentale
 - U8. 3. Trăsăturile drepturilor fundamentale
 - U8. 4. Trăsăturile îndatoririlor fundamentale
 - U8. 5. Principiile constituționale ale drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale
 - U8. 6. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale
 - U8. 7. Inviolabilitățile
 - U8. 8. Drepturile și libertățile economice, sociale și culturale
 - U8. 9. Drepturile și libertățile social-politice
 - U8.10. Drepturile garanții
 - U8.11. Îndatoririle fundamentale
 - U8.12. Test de autoevaluare
 - U8.13. Rezumat
- Bibliografie minimală*

U 8.1. Scopul și obiectivele unității de învățare

Obiectivul acestei unități de învățare este acela de a vă prezenta drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români.

La terminarea studiului acestei unități de învățare veți fi capabil:

- a) **să cunoașteți** drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români;
- b) **să prezentați principiile constituționale ale drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale;**

U8. 2. Noțiunea de drepturi și îndatoriri fundamentale

Profesorul Paul Negulescu denumea drepturile fundamentale *drepturi publice* sau *libertăți publice* ori *drepturi ale omului și cetățeanului*.

Juristul francez Georges Burdeau¹³ denumea drepturile cetățenești *libertăți publice*. Autoorul considera că există două aspecte ale libertății, și anume:

- absență a constrângerii, fizică sau spirituală, traducându/se printr-un sentiment de independență. În acest context libertatea este o disponibilitate, denumită **libertate autonomie** pentru că este facultatea pentru oricare om de a putea dispune de el însuși. De asemenea, libertatea este considerată ca facultatea de a participa la stabilirea regulilor necesare menținerii ordinii sociale și, în acest scop, la asocierea poporului la guvernare sau la mijloacele de control asupra puterii;
- socializarea libertății. În dezvoltarea politică, libertatea tinde a/și pierde caracterul individual, ea devine **libertatea colectivă** – prin faptul organizării politice, cetățeanul cedează independența sa unei colectivități libere.
”Ne întoarcem la ideea lui Rousseau, invocând dubla calitate a individului, subiect și cetățean. Libertatea pe care omul o cedează ca subiect o reprimește ca cetățean. Aceasta legitimează suveranitatea poporului, condiția libertății individului”.

Profesorul Ghe. Uglean definește drepturile fundamentale ca fiind acele drepturi subiective ce aparțin cetățenilor României, prevăzute și garantate de Constituție, esențiale pentru statutul juridic al acestora și care asigură deplina afirmare în societate și participarea la viața politică, economică, socială și culturală.

- ✓ **Drepturile fundamentale** sunt acele drepturi subiective, esențiale pentru cetățeni, drepturi stabilite de Constituție și garantate prin Constituție și legi.

Corelativ drepturilor fundamentale, cetățenii au și un număr de îndatoriri fundamentale.

- ✓ **Îndatoririle fundamentale** sunt acele obligații ale cetățenilor, considerate esențiale de către popor pentru realizarea scopurilor societății, înscrise în Constituție și asigurate în realizarea lor prin convingere, iar în caz de nevoie prin forța coercitivă a statului.

¹³ G. Burdeau, *Les libertés publiques*, librairie générale de droit et de jurisprudence, paris, 1966, p. 90, citat de Ghe. Uglean, op. cit., p. 151.

U 8. 3. Trăsăturile drepturilor fundamentale

✓ Trăsăturile drepturilor fundamentale

- drepturi subiective
- drepturi esențiale pentru cetățeni¹⁴
- înscrise în Constituție sau declarații de drepturi

U 8. 4. Trăsăturile îndatoririlor fundamentale

✓ Trăsăturile îndatoririlor fundamentale sunt

- obligații de drept public
- esențiale pentru cetățeni
- înscrise în Constituție sau declarații
- asigurate în realizarea lor prin convingere sau prin forța coercitivă a statului

U 8. 5. Principiile constituționale ale drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale

✓ Universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale

Art. 15, alin 1: *Cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.*

Universalitatea – toți cetățenii români beneficiază de totalitatea drepturilor, libertăților și au toate obligațiile prevăzute în Constituție și în alte legi; Universalitatea se referă atât la sfera drepturilor, libertăților și îndatoririlor - totalitatea acestora, cât și la titularia acestora – toți cetățenii.

✓ Neretroactivitatea legii

Art. 15 alin 2: *Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.*

– prevederile oricărei legi sunt aplicabile începând numai cu data intrării lor în vigoare;

excepții: prev. în Constituție și în Codul penal: legea penală mai favorabilă este retroactivă; art. 12 din OG nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor – legea contravențională mai favorabilă este retroactivă

✓ Egalitatea în drepturi a cetățenilor

Art. 16, alin 1: *Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.*

Alin 2: *Nimeni nu este mai presus de lege.*

Acest text trebuie corelat cu art. 4, alin 2 din Constituție: *România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.*

- ✓ Funcțiile și demnitățile publice se pot ocupa de persoane care au numai cetățenia română și domiciliul în țară

Art. 16, alin 3: *Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.*

- ✓ Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor

Art. 17 din Constituție: *Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român și trebuie să-și îndeplinească obligațiile, cu excepția acelor care nu sunt compatibile cu absența lor din țară.*

- ✓ Cetățenii străini și apatrizii se bucură în România de protecția juridică generală a persoanelor și a bunurilor

Art. 18 alin 1 din Constituție: *Cetățenii străini și apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecția generală a persoanelor și a averilor, garantată de Constituție și de alte legi.*

Alin 2 - *Dreptul de azil se acordă și se retrage în condițiile legii, cu respectarea tratatelor și a convențiilor internaționale la care România este parte.*

- ✓ Cetățenii români nu pot fi extrădați și expulzați

Extrădarea¹⁵ este „predarea unei persoane unei persoane urm[rite sau condamnate în cadrul unui proces penal, către un alt stat, pentru continuarea urmăririi penale pentru judecare sau executarea condamnării”¹⁶.

¹⁴ Este caracteristica cea mai importantă care permite identificarea drepturilor fundamentale în marea categorie a drepturilor subiective (Ghe. Iancu, op. cit., p. 107)

¹⁵ Pentru detalii a se vedea E. G. Simionescu, *Procedura rejudecării cauzei după extrădare*, în Volumul Conferinței internaționale “Dezvoltare regională și multiculturalitate în Uniunea Europeană”, editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2007, pp.129-134.

¹⁶ Ghe. Uglean, op. cit., p. 168

Expulzarea constă în obligarea unei persoane care încalcă ordinea drept internă, să părăsească țara, înlăturându-se astfel o stare de pericol și asigurându-se prevenirea săvârșirea unor fapte penale¹⁷.

Art. 19 alin 1 din Constituție: *Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România.*

Alin 2 - *Prin derogare de la prevederile alineatului (1), cetățenii români pot fi extrădați în baza convențiilor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.*

Alin 3 - *Cetățenii străini și apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate.*

✓ Prioritatea reglementărilor internaționale

Art. 20, alin 1: *Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.*

Alin 2: *Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.*

✓ Accesul liber la justiție

Art. 21, alin 1: *Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.*

Alin 2: *Nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept.*

Rolul justiției în statul de drept - principalul garant al exercitării drepturilor și libertăților cetățenești.

✓ Caracterul de excepție al restrângerii exercitării unor drepturi sau al unor libertăți

Limitarea exercițiului unor drepturi derivă din dreptul roman: *alterum non laedere*, adică oricine, trăind onest și dând fiecăruia ce i se cuvine, își putea exercita drepturile până în limita la care ar fi dăunat altuia.

Art. 53, alin 1 din Constituție: *Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.*

¹⁷ Ibidem.

Alin 2: Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

U 8. 6. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale

- ✓ **Clasificarea** drepturilor fundamentale se face în funcție de conținutul lor în cinci categorii:
 - Inviolabilitățile
 - Drepturile și libertățile economice, sociale și culturale
 - Drepturile exclusiv politice
 - Drepturile și libertățile social-politice
 - Drepturile garanții

U 8. 7. Inviolabilitățile

- ✚ acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor asigură viața, posibilitatea de mișcare liberă, siguranța fizică și psihică, precum și siguranța domiciliului persoanei fizice. Acestea sunt:

a. **Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică** (art. 22).

- ✓ *Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.*
- ✓ *Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.*
- ✓ *Pedeapsa cu moartea este interzisă.*

Dreptul la viață a fost, este și rămâne cel mai natural drept al omului; este un drept fundamental, primordial, al ființei umane, fără de care niciun alt drept ori libertate fundamental nu ar putea fi exercitate¹⁸A fost consacrat încă din primele declarații de drepturi.

Declarația Universală a Drepturilor Omului¹⁹ – art. 3- *Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa.*

¹⁸ I. Muraru, E.S. Tănăsescu, op. cit., p. 197.

¹⁹ Adoptată de către Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 217 A (III) la 10 decembrie 1948.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice²⁰ – art. 6, pct. 1 – *Dreptul la viață este inerent ființei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar.*

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale²¹ – prima teză a art. 2, pct. 1 – Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege.

Majoritatea constituțiilor prevăd expres dreptul la viață.

Accepțiunea restrânsă – privește viața persoanei numai în sens fizic.

Accepțiunea largă – privește viața ca un univers de fenomene, fapte, cerințe ce se adaugă, permit și îmbogățesc existența fizică.

Elementele definitorii, constituționale ale dreptului la viață se concretizează, în primul rând, în faptul că nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar. În acest sens, art. 22, alin 3 interzice pedeapsa cu moartea, ca fiind contrară drepturilor naturale ale omului.

Corelativ dreptului la viață, statului îi revin și unele obligații, și anume: asigurarea unor condiții minime de existență și de viață decent; protecția mediului în care se desfășoară viața; asigurarea mijloacelor necesare pentru ocrotirea sănătății cetățeanului.

Dreptul la integritate fizică este prevăzut expres la art. 22 – este un alt drept fundamental al persoanei, “intim legat de dreptul la viață. Se poate susține că dreptul la viață include și dreptul la integritate fizică, deoarece orice lezare adusă integrității fizice a unei persoane aduce implicit atingere dreptului acesteia la viață”. Această simbioză, între dreptul la viață și cel la integritate fizică, reprezintă probabil și temeiul pentru care principalele convenții internaționale în domeniul drepturilor omului, nu se referă în mod expres la dreptul la integritate fizică, preferând să stabilească dor coordonatele protecției acestui drept prin interzicerea torturii și a pedepselor ori tratamentelor inumane ori degradante²². În plan intern, garantarea dreptului la integritate fizică, reglementată prin Constituție, capătă eficiență, prin incriminarea în Codul penal a unor fapte îndreptate împotriva integrității corporale sau a sănătății.

²⁰ Adoptat de către Adunarea Generală ONU la 16 decembrie 1966, ratificat de România prin Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974 și intrat în vigoare la 23 martie 1976.

²¹ Încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 între statele membre ale Consiliului European, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994.

²² I. Muraru, E.S. Tănăsescu, op. cit., p. 205.

Dreptul la integritate psihică este un alt drept fundamental strâns legat de dreptul la viață. “Latura psihică a vieții individului reprezintă elemental esențial ce marchează identitatea ființei umane, astfel încât, se poate afirma că dreptul la integritate psihică este, în realitate, o prelungire firească a dreptului la viață. De aceea, garantarea integrității psihice este o condiție absolute necesară în asigurarea respectării drepturilor omului. Deoarece ființa umană reprezintă o entitate bio-psihică unitară, dreptul la integritate psihică nu poate fi separate de cel la integritate fizică. Orice lezare a integrității fizice antrenează o lezare a integrității psihice, chiar dacă acest din urmă effect nu este întotdeauna sesizabil sau cuantificabil.”²³

b. Libertatea individuală (art. 23).

- ✓ *Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.*
- ✓ *Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sunt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege.*
- ✓ *Reținerea nu poate depăși 24 de ore.*
- ✓ *Arestarea preventivă se dispune de judecător și numai în cursul procesului penal.*
- ✓ *În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească un termen rezonabil, și nu mai mult de 180 de zile.*
- ✓ *În faza de judecată instanța este obligată, în condițiile legii, să verifice periodic, și nu mai târziu de 60 de zile, legalitatea și temeinicia arestării preventive și să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanța constată că nu există temeiuri noi care să justifice menținerea privării de libertate.*
- ✓ *Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.*
- ✓ *Celui reținut sau arestat i se aduc de îndată la cunoștință, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoștință numai în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu.*
- ✓ *Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.*

²³ Idem, p. 207.

- ✓ *Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauțiune.*
- ✓ *Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.*
- ✓ *Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii.*
- ✓ *Sancțiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.*

Libertatea individuală privește libertatea fizică a persoanei, dreptul său de a se putea comporta și mișca liber, de a nu fi ținut în sclavie sau în orice altă servitute, de a nu fi reținut, arestat sau deținut decât în cazurile și după formele expres prevăzute de Constituție și de legi²⁴.

Libertatea individuală nu are caracter absolut, realizându-se între coordonatele stabilite de ordinea de drept.

Restrângeri ale libertății individuale: percheziționarea, reținerea, arestarea.

c. **Dreptul la apărare** (art. 24).

- ✓ *Dreptul la apărare este garantat.*
- ✓ *În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.*

În accepțiunea largă, specifică dreptului constituțional, dreptul la apărare cuprinde totalitatea drepturilor și regulilor procedurale care oferă persoanei posibilitatea de a se apăra împotriva acuzațiilor ce i se aduc, de a contesta învinuirile și de a scoate la iveală nevinovăția sa, în procesele penale. În celelalte procese, acest drept cuprinde totalitatea drepturilor și regulilor procedurale care oferă părților posibilitatea de a-și valorifica pretențiile sau de a dovedi netemeinicia sau nelegalitatea pretențiilor adversarului. Această accepțiune include și posibilitatea folosirii avocatului.

În accepțiunea restrânsă, dreptul la apărare cuprinde posibilitatea folosirii avocatului.

d. **Dreptul la liberă circulație** (art. 25).

- ✓ *Dreptul la liberă circulație, în țară și în străinătate, este garantat. Legea stabilește condițiile exercitării acestui drept.*
- ✓ *Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, precum și de a reveni în țară.*

²⁴ Ghe. Iancu, op. Cit., p. 136.

Două aspecte ale acestui drept:

- libera circulație pe teritoriul României (în țară);
- libera circulație a cetățenilor români în afara teritoriului României (în străinătate);

Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice stabilește la art. 12 că orice persoană care se află în mod legal pe teritoriul unui stat are dreptul de a se deplasa liber, inclusiv dreptul de a-și alege reședința în acel stat, că orice persoană este liberă să părăsească un stat, inclusiv pe cel de unde este originară, și că nimeni nu poate fi împiedicat în mod arbitrar să revină în țara sa.

Cu alte cuvinte, la nivel internațional dreptul la liberă circulație impune atât mișcarea transfrontalieră a persoanelor, cât și pe cea din interiorul frontierelor unui stat, iar în acest ultim caz el vizează atât *libertatea de mișcare* propriu-zisă, cât și *libertatea de stabilire* a persoanei pe un teritoriu²⁵.

Constituția României a preluat cea mai mare parte a ideilor prevăzute de Pact, iar dreptul la circulație prevăzut în aceasta vizează atât **libertatea de mișcare** a indivizilor, în țară sau în străinătate, cât și **libertatea de stabilire** a domiciliului sau a reședinței oriunde în țară sau în străinătate.

e. Dreptul la viață intimă, familială și privată (art. 26).

Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.

- ✓ *Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.*

“Constituția utilizează trei noțiuni – viața intimă, viața familială și viața privată – pe care nu le definește, dar obligă autoritățile publice la respectul lor și la ocrotirea împotriva oricăror atentate din partea oricărui subiect de drept (ao sau autoritate, grup, etc.)”²⁶. Altfel spus, art. 26 alin 1 ar viza un drept cu caracter mai amplu, dreptul la respectul și ocrotirea vieții intime, în conținutul căruia se regăsesc două componente esențiale: dreptul la viață (intimă) familială și dreptul la viață (intimă) privată.

f. Inviolabilitatea domiciliului (art. 27).

- ✓ *Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia (alin 1).*
- ✓ *De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:*

²⁵ I. Muraru, E.S. Tănăsescu, op. cit., p. 238.

- a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești;
 - b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
 - c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice;
 - d) prevenirea răspândirii unei epidemii.
- ✓ Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.
 - ✓ Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante
- Inviolabilitatea domiciliului cuprinde două aspecte:
- Libera alegere, schimbare sau folosire a domiciliului, fără autorizarea prealabilă sau posterioară a unei autorități publice, precum și dreptul persoanei de a-și folosi domiciliul după libera sa dorință;
 - Inviolabilitatea domiciliului – interdicția de a se pătrunde sau de a rămâne în acesta, fără consimțământul celui care îl deține sub orice titlu, sau fără autorizație;

U 8. 8. Drepturile și libertățile economice, sociale și culturale

- ✓ **Drepturile și libertățile economice, sociale și culturale** - acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor, asigură condițiile sociale și materiale de viață, educație și posibilitatea protecției acestora. Acestea sunt:

a. Dreptul la învățătură (art. 32).

- ✓ *Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.*
- ✓ *Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.*
- ✓ *Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.*
- ✓ *Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii.*

²⁶ I. Muraru, E.S. Tănăsescu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I, ediția a 12-a, p. 169.

- ✓ *Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.*
- ✓ *Autonomia universitară este garantată.*
- ✓ *Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.*

Caracteristicile dreptului la învățătură.:

- Obligatoriu și gratuit până la un anumit nivel de instruire
- Laic (datorită neutralității religioase, politice și ideologice) ;
- Democratic

b. Dreptul de acces la cultură (art. 33)

- ✓ *Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii.*
- ✓ *Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngrădită.*
- ✓ *Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.*

Dreptul de acces la cultură cuprinde:

- libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale, libertate ce nu poate fi îngrădită;
- obligațiile statului pentru realizarea acestei libertăți.

c. Dreptul la ocrotirea sănătății (art. 34).

- ✓ *Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.*
- ✓ *Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice.*
- ✓ *Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.*

A fost receptat din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, care în art. 9 prevede dreptul persoanelor la securitate socială, în care sunt

incluse și asigurările sociale, iar în art.12 dreptul persoanei de a se bucura cea mai bună sănătate fizică și mentală.

d. Dreptul la mediu sănătos (art. 35)

- ✓ *Statul recunoaște dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat ecologic.*
- ✓ *Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept.*
- ✓ *Persoanele fizice și juridice au îndatorirea de a proteja și a ameliora mediul înconjurător.*

Trăsături:

În literatura de specialitate, au fost reținute următoarele trăsături ale dreptului la un mediu sănătos, astfel:

- Caracterul pozitiv – statul trebuie, în virtutea caracterului său social și a obligațiilor constituționale, pe care le are, să ia măsuri inclusiv prin crearea cadrului legislativ pentru exercitarea acestui drept, pentru ”refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic și crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții”, conform art. 135, alin 2, lit e) și f) din Constituție;

- Nu este un drept fundamental la un mediu sănătos ideal, care este imposibil de definit, ci la un mediu înconjurător concret, care trebuie să fie protejat pentru a oferi ființei umane și colectivității sănătate, echilibru ecologic, calitate a vieții, decență în viață, curățenie și siguranță a traiului;

- Este singurul drept fundamental care necesită existența unui element temporal, pentru că acesta nu este reglementat și recunoscut numai pentru generațiile prezente, ci și pentru cele viitoare;

- Sub aspect procedural, protejarea acestui drept presupune un anumit specific – mediul înconjurător poate fi protejat și prin măsuri preventive;

- Necesitatea informării asupra protecției mediului înconjurător și a participării tuturor, acest drept creând drepturi și obligații pentru toți, nu numai pentru stat;

- Calitatea subiecților: cine este titularul său?; “dreptul la mediu trebuie considerat ca un drept al persoanei umane, beneficiar privilegiat al conservării naturii, ori el înglobează în câmpul său de protecție întreg mediul? Drept al individului ori drept al naturii”(M. A. Mekouar). Achiesăm la opinia potrivit căreia, titularul unui asemenea drept nu poate fi decât ființa umană întrucât un asemenea drept trebuie recunoscut doar în funcție de viața umană;

- Necesitatea recunoașterii acestui drept atât la nivel național, cât și la nivel internațional, având în vedere consecințele ce le pot avea degradările produse mediului înconjurător.

e. Dreptul la muncă și la protecție socială a muncii (art. 41).

- ✓ *Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.*
- ✓ *Salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege.*
- ✓ *Durata normală a zilei de lucru este, în medie, de cel mult 8 ore.*
- ✓ *La muncă egală, femeile au salariu egal cu bărbații.*
- ✓ *Dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate.*

Conținutul dreptului la muncă:

- Libertatea persoanei în domeniul muncii (două aspecte: libertatea alegerii profesiei, a meseriei sau a ocupației și libertatea alegerii locului de muncă) – este determinată de aptitudini, dorințe, anumite coordonate de ordin economic și social și voința celor interesați;
- Protecția socială a muncii cuprinde: securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repausul săptămânal, concediu de odihnă plătit, regimul prestării muncii în condiții grele, precum și în alte situații specifice;
- durata normală a zilei de lucru
- Salarizarea muncii depuse;
- Dreptul la negocieri colective;
- Caracterul obligatoriu al convențiilor și contractelor colective de muncă.

f. Dreptul la grevă (art. 43).

- ✓ *Salariații au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale.*

- ✓ *Legea stabilește condițiile și limitele exercitării acestui drept, precum și garanțiile necesare asigurării serviciilor esențiale pentru societate.*

Dreptul la grevă este un important mijloc de susținere de către salariați a unor drepturi sociale, economice și profesionale sau a ameliorării unor condiții de muncă, de salarizare și de viață.

Greva - încetarea colectivă și voluntară a lucrului, în scopul obligării conducerii întreprinderii la respectarea intereselor personale, economice și sociale ale salariaților.

Tipuri de grevă: de solidaritate, de avertisment, de zel, perlată (japoneză), ocuparea întreprinderii sau a locului de muncă pentru a împiedica reluarea lucrului și pichetele de grevă.

g. Dreptul la proprietate (art. 44 și art. 136)

- ✓ *Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege.*
- ✓ *Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală.*
- ✓ *Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.*
- ✓ *Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.*

Proprietatea:

- publică;
- privată

Proprietatea publică aparține statului sau unitatilor administrativ-teritoriale.

Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică. (art. 136, alin 4)

Proprietatea privată poate să aparțină oricărui subiect de drept. Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice.

h. Dreptul la moștenire (art. 46).

- ✓ *Dreptul la moștenire este garantat.*

Moștenirea – transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către unul sau mai multe subiecte de drept: persoane fizice, persoane juridice sau statul.

Acest drept este urmarea firească a dreptului de proprietate privată deoarece prin acest drept se asigură continuarea calității de proprietar de către succesorii fostului proprietar decedat.

i. Dreptul la un nivel de trai decent (art. 47).

- ✓ *Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent.*
- ✓ *Cetățenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetățenii au dreptul și la măsuri de asistență socială, potrivit legii.*

Conținutul dreptului la un nivel de trai decent - condiții rezonabile de viață și ameliorarea lor în mod continuu, care să-i asigure lui și familiei lui un trai civilizată, decent prin asigurarea hranei, îmbrăcămintea și a unei locuințe satisfăcătoare.

j. Libertatea economică (art. 45)

- ✓ *Accesul liber al persoanei la o activitate economică, libera inițiativă și exercitarea acestora în condițiile legii sunt garantate.*

Libertatea economică – libertatea persoanei la o activitate economică, dar și îndatoriri corelate ale statului, care sunt stabilite prin lege.

k. Dreptul la căsătorie (art. 48).

- ✓ *Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.*
- ✓ *Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.*
- ✓ *Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.*

Dreptul la căsătorie stă la baza întemeierii căsătoriei – element natural și fundamental al societății²⁷.

Conținutul dreptului la căsătorie.:

- libertatea căsătorie – se întemeiază pe libertatea consimțământului la încheierea căsătoriei și pe egalitatea dintre soți;
- dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor lor – constituie drept și obligație și privește pe toți copiii, atât cei rezultați din căsătorie, cât și din afara căsătoriei, care sunt egali în fața legii (principiul egalității în drepturi, fără nici un fel de discriminare).

1. **Dreptul copiilor și tinerilor la protecție și asistență** (art. 49)

- ✓ *Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor.*
- ✓ *Statul acordă alocații pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap. Alte forme de protecție socială a copiilor și a tinerilor se stabilesc prin lege.*
- ✓ *Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.*
- ✓ *Minorii sub vârsta de 15 ani nu pot fi angajați ca salariați.*
- ✓ *Autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.*

Articolul 49 din Constituție ”dă contur unui drept sinteză care valorifică realitatea în sensul căreia copiii și tinerii constituie marele potențial uman de azi, dar și de mâine și societății, că ei sunt continuitatea și viitorul, perspectiva umană. Acest potențial uman are dreptul la o protecție și asistență aparte. Acestui drept îi corespunde obligația statului de a asigura copiilor și tinerilor condițiile necesare dezvoltării aptitudinilor lor fizice și intelectuale”²⁸.

²⁷ Art. 10, pct. 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale; Este prevăzut în art. 12 din Convenția Europeană.

²⁸ **M. Constantinescu, I. Muraru, A. Iorgovan, E. S. Tănăsescu**, *Constituția României revizuită, comentarii și explicații*, p. 100.

Art. 49, alin 1 enunță **principiul** potrivit căruia copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor, iar alin 2 stabilește **garanțiile** specifice aplicării acestui principiu, și anume:

- alocațiile de stat pentru copii,
- ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap și alte forme de protecție socială,
- interzicerea exploatării minorilor și a folosirii acestora în activități ce le-ar dăuna sănătății,
- interzicerea angajării minorilor sub 15 ani ca salariați, precum și obligația autorităților publice de a contribui la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.

m. Dreptul persoanelor cu handicap la o protecție specială (art. 50).

- ✓ *Persoanele cu handicap se bucură de protecție specială. Statul asigură realizarea unei politici naționale de egalitate a șanselor, de prevenire și de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viața comunității, respectând drepturile și îndatoririle ce revin părinților și tutorilor.*

Persoanele cu handicap beneficiază de drepturile și libertățile prevăzute de Constituție, dar, în viața cotidiană nu se bucură de aceleași oportunități ca și ceilalți membri ai societății. Acestea se lovesc de obstacole de natură psihologică, socială și economică, dintre care foarte importante sunt: accesul la educație, accesul la muncă, accesul la serviciile de interes general, prejudecățile, bariere în participarea efectivă la viața comunității etc.²⁹. De aceea, statul trebuie să realizeze o protecție socială a persoanelor cu handicap, ținând seama de nevoile și situația specială a acestora.

Măsurile de protecție socială a handicapaților trebuie să aibă ca scop prevenirea, atenuarea sau înlăturarea consecințelor profesionale, economice și sociale a persoanei cu handicap, prin aplicarea în practică a trei principii de nivel internațional³⁰, și anume:

- *Precocitatea* – diagnosticarea și depistarea la timp a persoanelor cu handicap;
- *Continuitatea* – aplicarea continuă a celor mai eficiente metode de asistență medicală, de educație normală și specială, de orientare școlară – profesională și calificare, de asigurare a încadrării în muncă și de integrare socială a persoanelor cu handicap;

²⁹ I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Constituția României-comentariu pe articole*, p. 503.

³⁰ Ghe. Iancu, op. Cit., p. 165.

- *Finalitatea* – recuperarea și inserția socio-profesională a persoanelor cu handicap.

Dreptul persoanelor cu handicap la o protecție socială din partea statului are la bază și trăsătura statului român, definită în art. 1 din Constituție, de a fi un stat social³¹

U 8. 9. Drepturile și libertățile social-politice

- ✓ **Drepturile și libertățile social – politice** - acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor, pot fi exercitate de către cetățeni, fie pentru rezolvarea unor probleme sociale și spirituale, fie pentru participarea la guvernare (libertăți de opinie). Acestea sunt:

a. **Libertatea conștiinței** (art. 29).

- ✓ *Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.*
- ✓ *Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.*
- ✓ *Culte religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.*
- ✓ *În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbiere religioasă.*
- ✓ *Culte religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile și în orfeline.*
- ✓ *Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.*

Libertatea conștiinței este ”posibilitatea persoanei fizice de a avea și de a-și exprima în particular sau în public o anumită concepție despre lumea înconjurătoare, de a împărtăși sau nu o credință religioasă, de a aparține sau nu unui cult religios, de a îndeplini sau nu ritualul cerut de acea credință”³².

Conținut complex:

- Libertatea gândirii;

³¹ M. Constantinescu, I. Muraru, A. Iorgovan, E. S. Tănăsescu, op. Cit, p. 103.

³² I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *Constituția României-comentariu pe articole*, p. 283.

- Libertatea opiniilor;
- Libertatea credințelor religioase.

b. Libertatea de exprimare (art. 30).

- ✓ *Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.*
- ✓ *Cenzura de orice fel este interzisă.*
- ✓ *Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.*
- ✓ *Nici o publicație nu poate fi suprimată.*
- ✓ *Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.*
- ✓ *Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.*
- ✓ *Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.*
- ✓ *Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.*

Libertatea de exprimare reprezintă ”posibilitatea omului de a-și exprima prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, gândurile, opiniile, credințele religioase și creațiile spirituale de orice fel”³³.

Formele și mijloacele de exprimare:

- viu grai,
- scris,
- imagini,
- sunete,
- alte mijloace de comunicare în public.

³³ Idem, p. 291.

c. Dreptul la informație (art. 31).

- ✓ *Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.*
- ✓ *Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.*
- ✓ *Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională.*
- ✓ *Mijloacele de informare în masă, publice și private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.*
- ✓ *Serviciile publice de radio și de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii și controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică.*

Conținutul dreptului la informație:

- dreptul persoanei de a fi informată prompt, corect și clar cu privire la măsurile preconizate și mai ales luate de autoritățile publice;
- accesul liber la sursele de informație publică, științifică și tehnică, socială, culturală, sportivă etc;
- posibilitatea persoanei de a recepționa direct și în mod normal emisiunile de radio și televiziune;
- obligația autorităților guvernamentale de a crea condițiile materiale și juridice pentru difuzarea liberă și amplă a informație de orice natură.

Garanții juridice – constituția stabilește obligații corelative în sarcina autorităților publice, și anume:

- de a informa corect cetățenii asupra problemelor de ordin public dar și de ordin personal;
- de a sigura prin serviciile publice dreptul la antenă;
- de a asigura protecția tinerilor și securitatea națională

d. Libertatea întrunirilor (art. 39).

- ✓ *Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.*

Libertatea întrunirilor constă în posibilitatea pe care o au oamenii de a se întruni în reuniuni private sau publice (mitinguri, demonstrații, procesiuni sau orice alte întruniri) pentru a-și exprima gândurile, opiniile, credințele.

Întrunirile pot fi publice sau private, regulile constituționale fiind aplicabile oricărui fel de întrunire, pentru că în Constituție nu se face vreo diferențiere.

Art. 39 din Constituție stabilește trei reguli în legătură cu întrunirile:

- Libertatea întrunirilor;
- Caracterul pașnic al întrunirilor;
- Interzicerea armelor la întruniri.

e. Dreptul de asociere (art. 40).

- ✓ *Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere.*
- ✓ *Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.*
- ✓ *Nu pot face parte din partide politice judecătoria Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, membrii activi ai armatei, poliștii și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică.*
- ✓ *Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.*

Dreptul la asociere cuprinde dreptul cetățenilor români de a se asocia în mod liber în partide sau formațiuni politice, în sindicate sau în alte forme și tipuri de organizații, ligi și uniuni, cu scopul de a participa la viața politică, științifică, socială și culturală sau de a-și realiza o serie de interese comune.

f. Secretul corespondenței (art. 28).

- ✓ *Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.*

Secretul corespondenței urmărește să protejeze posibilitatea persoanei fizice de a-și comunica prin scris, prin telefon sau prin alte mijloace de comunicare, gândurile și opiniile sale, fără a-i fi cunoscute de alții, cenzurate sau făcute publice.

U 8. 10. Drepturile garanții

Drepturile garanții - acele drepturi care, prin conținutul lor joacă, în principal, rolul de garanții constituționale. Acestea sunt:

a. Dreptul la petiționare (art. 51)

- ✓ *Cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor.*
- ✓ *Organizațiile legal constituite au dreptul să adreseze petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.*
- ✓ *Exercitarea dreptului de petiționare este scutită de taxă.*
- ✓ *Autoritățile publice au obligația să răspundă la petiții în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii.*

Dreptul de petiționare este dreptul pe care îl are o persoană de a se adresa, de a aduce la cunoștință autorităților publice, prin petiții, un fapt sau o stare de lucruri și de a solicita intervenția acestora

Acest drept este prevăzut atât în Constituția României³⁴, cât și în Tratatul instituind o Constituție pentru Europa.

Art. II-104 din Tratatul instituind o Constituție pentru Europa prevede: „Orice cetățean al Uniunii sau orice persoană fizică sau juridică cu reședința sau sediul social într-unul din statele membre are dreptul de a înainta petiții Parlamentului European”.

Dreptul de petiționare, alături de dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică într-un drept al său de a obține respectarea aceluși drept este un drept garanție, drepturi instituite pentru a pune la dispoziția cetățenilor un instrument juridic care să le dea posibilitatea ocrotirii celorlalte drepturi fundamentale.

b. Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică (art. 52).

- ✓ *Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.*
- ✓ *Condițiile și limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.*

³⁴ Dreptul de petiționare este prevăzut și în constituțiile altor state. De exemplu, art. 29, alin. 1 din Constituția Spaniei prevede: „Toți spaniolii au drept de petiție, individuală sau colectivă, în scris și condițiile prevăzute de lege”; art. 17 din Constituția Germaniei prevede: „Fiecare are dreptul de a se adresa prin scris, individual sau în asociere cu alții, cu reclamații sau plângeri autorităților competente și reprezentanței poporului ”.

- ✓ *Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.*

U 8. 11. Drepturile exclusiv politice

Drepturile exclusiv politice-se încadrează drepturile electorale fundamentale ale cetățenilor. Acestea sunt:

a. Dreptul de vot (art. 36)

- ✓ *Cetățenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv.*
- ✓ *Nu au drept de vot debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.*

Dreptul la vot este unul din drepturile electorale fundamentale, iar drepturile electorale sunt drepturi exclusiv politice. Drepturile electorale reglementate de legislația noastră sunt dreptul la vot și dreptul de a fi ales.

Dreptul la vot se referă la posibilitatea cetățenilor de a participa la viața politică a statului, fie prin desemnarea reprezentanților lor în autoritățile publice, fie direct, prin pronunțarea în cadrul unui referendum.

Dreptul la vot este diferit de dreptul de a alege care se referă la posibilitatea unei persoane de a opta între mai multe variante, de obicei, între persoane sau partide care se confruntă într-o competiție electorală.

Trăsăturile votului:

- universal
- egal
- direct
- secret
- liber exprimat

b. Dreptul de a fi ales (art. 37)

- ✓ *Au dreptul de a fi aleși cetățenii cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).*

- ✓ *Candidații trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 23 de ani pentru a fi aleși în Camera Deputaților sau în organele administrației publice locale, vârsta de cel puțin 33 de ani pentru a fi aleși în Senat și vârsta de cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte al României.*

Dreptul de a fi ales se referă la posibilitatea unei persoane de a fi aleasă în organele reprezentative ale statului, deci, de a putea îndeplini o demnitate sau o funcție electivă în stat.

c. Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European (art. 38)

- ✓ *În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.*

Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European a fost introdus la revizuirea constituțională din 2003.

Primii aleși români în Parlamentul European au fost desemnați prin votul direct al cetățenilor în noiembrie 2007. În legislatura 2009-2014 a Parlamentului European, România va avea un număr de 33 de europarlamentari. Modalitatea de desemnare a acestora este tot prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, în baza unui scrutin de listă, conform Actului privind alegerea membrilor Parlamentului European.

U 8. 12. Îndatoririle fundamentale

Îndatoririle fundamentale

a. Fidelitatea față de țară (art. 54).

- ✓ *Fidelitatea față de țară este sacră.*
- ✓ *Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.*
 - fidelitate generală - aparține tuturor cetățenilor români și nu cetățenilor străini și apatrizi;
 - fidelitate specifică – o completează pe cea generală și care aparține doar unei categorii de cetățeni români și anume celor care li se încredințează demnități sau funcții publice, precum și militarii.

b. Îndatorirea de apărare a țării (art. 55).

- ✓ *Cetățenii au dreptul și obligația să apere România.*

- ✓ *Condițiile privind îndeplinirea îndatoririlor militare se stabilesc prin lege organică.*
- ✓ *Cetățenii pot fi încorporați de la vârsta de 20 de ani și până la vârsta de 35 de ani, cu excepția voluntarilor, în condițiile legii organice*

Apărarea țării este o îndatorire fundamentală specifică cetățenilor români, fără deosebire de sex, origine națională, religie, ocupație, etc.

Atât drept, cât și îndatorire, apărarea țării este ”un corolar al obligației de fidelitate față de țară și implică pregătirea tuturor cetățenilor în vederea apărării țării împotriva oricărei agresiuni armate sau a altor acțiuni înderptate împotriva României”³⁵ Definirea conținutului acestei îndatoriri se realizează prin lege.

c. **Îndatorirea de a contribui la cheltuielile publice** (art. 56).

- ✓ *Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.*
- ✓ *Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.*
- ✓ *Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege, în situații excepționale*

Conținutul acestei îndatoriri constă în obligația cetățenilor de a contribui prin impozite și taxe la cheltuielile publice.

Pentru a fi considerată justă impunerea trebuie să îndeplinească câteva condiții³⁶:

- Caracterul general și uniform al impunerilor;
- Obligatoritatea plății lor atât de cetățeni, în calitatea lor de membri ai unei comunități organizate politic, cât și de străini și apatrizi;
- Caracterul pecuniar;
- Interdicția ca impunerea să nu fie urmată de o contraprestație din partea agenților publici;
- Perceperea lor în sume fixe și pentru utilitate publică;
- Diferențierea contribuțiilor în funcție de veniturile realizate.

d. **Îndatorirea de exercitare a drepturilor și a libertăților cu bună – credință** (art. 57).

- ✓ *Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți.*

³⁵ Ide, .p. 550

Timp de lucru : 15 min
Punctaj 100p

U 8.13. Test de autoevaluare

1. Definiți drepturile și îndatoririle fundamentale! (20 p)
2. Dreptul la viață este:
 - a. drept social
 - b. drept garanție
 - c. inviolabilitate (20p)
3. Drepturile exclusiv-politice sunt:
 - a. Dreptul de petiționare
 - b. Dreptul la vot
 - c. Dreptul la asociere
 - d. Dreptul de a fi ales
 - e. Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European (20p)
4. Reglementarea potrivit căreia legea contravențională mai favorabilă este retroactivă este o excepție de la principiul
 - a. neretroactivității legii
 - b. retroactivității legii (20p)
5. Drepturile și libertățile economice, sociale și culturale sunt:
 - a. acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor, asigură condițiile sociale și materiale de viață, educație și posibilitatea protecției acestora;
 - b. acele drepturi și libertăți care, prin conținutul lor, pot fi exercitate de către cetățeni, fie pentru rezolvarea unor probleme sociale și spirituale, fie pentru participarea la guvernare (libertăți de opinie). (20p)

Răspuns test de autoevaluare:

2. c
3. b, d, e
4. a
5. a

U 8.14. Rezumat

- Drepturile fundamentale sunt acele drepturi subiective, esențiale pentru cetățeni, drepturi stabilite de Constituție și garantate prin Constituție și legi.
- Îndatoririle fundamentale sunt acele obligații ale cetățenilor, considerate esențiale de către popor pentru realizarea scopurilor societății, înscrise în Constituție și asigurate în realizarea lor prin convingere, iar în caz de nevoie prin forța coercitivă a statului.
- Principiile constituționale ale drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale sunt:
 - Universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale
 - Neretroactivitatea legii
 - Egalitatea în drepturi a cetățenilor
 - Funcțiile și demnitățile publice se pot ocupa de persoane care au numai cetățenia română și domiciliul în țară
 - Protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor
 - Cetățenii străini și apatrizii se bucură în România de protecția juridică generală a persoanelor și a bunurilor

³⁶ Decizia Curții Constituționale nr. 412 din 14 iulie 2005.

- Cetățenii români nu pot fi extrădați și expulzați
 - Prioritatea reglementărilor internaționale
 - Accesul liber la justiție
 - Caracterul de excepție al restrângerii exercitării unor drepturi sau al unor libertăți
- Clasificarea drepturilor fundamentale se face în funcție de conținutul lor în cinci categorii: inviolabilitățile; drepturile și libertățile economice, sociale și culturale; drepturile exclusiv politice; drepturile și libertățile social-politice; drepturile garanții.

Temă pentru referat:

 Dreptul la viață, la integrare fizică și psihică

Bibliografie minimală

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de către Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 217 A (III) la 10 decembrie 1948.

2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice adoptat de către Adunarea Generală ONU la 16 decembrie 1966, ratificat de România prin Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974 și intrat în vigoare la 23 martie 1976.

3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 între statele membre ale Consiliului Europei, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994

4. Constituția României din 1991, revizuită în 2003

5. Gheorghe Iancu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura C. H. Beck, București, 2011.

6. Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, volumul I, Editura C. H. Beck, București, 2016.

7. Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu (Coord.), *Constituția României. Comentariu pe articole*, Editura CH Beck, București, 2008;